

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
IZVANREDNI STUDIJ BIBLIOTEKARSTVA
Ak. god. 2018./ 2019.

Ivana Kajinić Čenić

Školska knjižnica Gimnazije u Požegi

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, ožujak 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. UVOD	1
2. ŠKOLSKE KNJIŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ	2
2.1. Povijesni pregled	2
2.2. Djelatnost školske knjižnice.....	5
3. KRATKA POVIJEST GRADA POŽEGE	7
4. GIMNAZIJA U POŽEGI.....	10
4.1. Gimnazija od osnutka do preseljenja u novu zgradu.....	12
4.2. Gimnazija u novoj zgradi	15
4.2.1. Školski muzej.....	17
4.2.2. Zvezdarnica.....	19
5. USTROJ ŠKOLSKE KNJIŽNICE	21
5.1. Profesorska i učenička knjižnica	23
5.1.1. Djelovanje knjižnice unutar Centra za usmjereno obrazovanje „Zvonko Brkić“ 27	
5.1.2. Djelovanje knjižnice nakon obnove Gimnazije	28
5.2. <i>Profesorska knjižnica – zaštićeni fond</i>	30
5.3. Knjižnica danas	33
5.3.1. Knjižnična građa	34
5.3.2. Aktivnosti knjižnice	36
6. ZAKLJUČAK	39
7. LITERATURA	40
8. POPIS SLIKA.....	43
Sažetak	44
Summary	45

1. UVOD

Gimnazija u Požegi jedna je od najstarijih gimnazija u državi, a osnovali su je isusovci 1699. godine. Iz iste godine datira i njezina knjižnica čiji će razvoj biti prikazan u ovom radu. Prije svega prikazat će se rad i građa profesorske i učeničke knjižnice temeljene na dostupnoj literaturi, te njezino današnje stanje. O njezinoj povijesti i vrijednoj građi pisali su poznati Požežani, ujedno njezini učenici ili djelatnici, kao što je Filip Potrebica i drugi. Knjižnica je najčešće spominjana u djelima koja govore o povijesti Gimnazije, grada Požege, knjižnica ili o isusovcima. Tu valja istaknuti Josipa Buturca, Tomu Matića i Ivana Okičića.¹ Međutim, šira javnost ne poznaje dovoljno značaj knjižnice Gimnazije u Požegi, prije svega njezinu knjižnu građu čiji je najstariji i najvrjedniji dio proglašen nacionalnom spomeničkom baštinom.

Kao bivša požeška gimnazijalka i članica izvannastavne aktivnosti Mladi knjižničari upoznala sam samo djelić te vrijedne građe, ostavši zatečena činjenicom kakvu staru i vrijednu građu škola posjeduje. Tek zapošljavanjem u Gimnaziji na mjesto voditelja školske knjižnice uvidjela sam pravu vrijednost gimnazijske knjižnice. Upravo zato sam je odabrala za temu svoga diplomskog rada. Posebice zbog toga što ove školske godine Gimnazija slavi 320 godina svoga postojanja. Želja mi je upoznati javnost s njezinom vrijednošću i učiniti je dostupnom svima onima koji je smatraju zanimljivom, od istraživača, znanstvenika, profesora, do učenika i samih građana.

Knjižnica Gimnazije u Požegi kulturno je dobro ne samo našega grada i županije, već i naše domovine. Zbog toga je moramo učiniti vidljivom, a ovaj diplomski rad samo je početak priče koju je potrebno ispričati. Malo koja knjižnica, pogotovo školska, može se pohvaliti ovakvom tradicijom i vrijednom građom. Njezin utjecaj tijekom povijesti u širenju znanja je neupitan. Važna je za prosvjetni i kulturni život Požege. Kako bi se u potpunosti razumjela važnost i uloga gimnazijske knjižnice, njezino mjesto u životu grada i razvoju obrazovanja, potrebno je prikazati povijesne okolnosti u kojima je djelovala. Upravo zato prvi dio rada daje povijesni pregled razvoja školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj te grada Požege i Gimnazije u Požegi. Drugi dio rada govori o samoj knjižnici, njezinoj tradiciji, građi i aktivnostima.

---

¹ Usp. Potrebica, F. Povijest knjižnica Požeške kotline. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1995. Str. 115

2. ŠKOLSKE KNJIŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Školske knjižnice u sastavu su škola i dio su odgojno-obrazovnog procesa čiji smo svi bili ili jesmo sudionici. Školski su knjižničari dio organizacijsko-razvojne službe škole uz ravnatelja i ostale stručne suradnike u školi. Za školsku knjižnicu vrijedi opća definicija *knjižnice* koja kaže da je ona „uređena zbirka pisane, tiskane ili druge grafičke, zvučne, vizualne i elektroničke građe (uključujući filmove, fotografije, vrpce, mikrooblike, diskove i računalne datoteke te programe); naziv i za zgradu ili prostor u kojem je zbirka smještena, obično posebno projektiran, izgrađen i opremljen za tu namjenu.“² One su javne knjižnice namijenjene prvenstveno učenicima te učiteljima, odnosno nastavnicima. U njoj rade knjižničari koji odabiru, nabavljaju knjižničnu građu, stručno je obrađuju, pohranjuju, zaštićuju, pripremaju i daju na korištenje svojim korisnicima. One su isto tako „pokazatelj i rezultat kulturne zrelosti jedne sredine, najbolje ogledalo toga društva. Osnivanjem i osiguravanjem rada knjižnice društvo nastoji trajno, sređeno i organizirano sačuvati i omogućiti upotrebu svega što je napisano, objavljeno u toj sredini, u tom društvu, svega što o njemu govori i što ga pokazuje, bilo o njegovim pojedincima ili njemu kao cjelini.“³ „Iako knjižnica ima svoje jasno definiranu društvenu funkciju treba primijetiti da se postupno gube jasne granice knjižničnog carstva i da se knjižnica budućnosti od relativno statičke uloge pohranitelja i čuvara znanja sve više pretvara u lovca, prikupljača informacija i posrednika znanja.“⁴

2.1. Povijesni pregled

Knjižnice su stare koliko i pismenost o čemu svjedoče ostaci knjižnica u gradu Nipuru, Ašurbanipalove knjižnice i drugih. „Očuvani rukopis grčko-latinskog Splitskog evanđelistara svjedoči o postojanju najstarije hrvatske knjižnice pri katedrali Splitske biskupije (VII. st.). Srednjovjekovne su knjižnice u Hrvatskoj prvi osnivali benediktinci pri mnogobrojnim samostanima, uz koje su obično bile i prepisivačke radionice, a zabilježeni su i podatci o dobivanju na dar ili kupovanju knjiga za knjižnice.“⁵ Prve školske knjižnice javljaju se s kaptolskim i samostanskim školama, a već u 18. st. osnovano je nekoliko školskih

---

² Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija : mrežno izdanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130> (16.10.2018)

³ Stipanov, J. Knjižnice i društvo : od potrebe do mogućnosti. Zagreb: Školska knjiga, 2010. Str. 15

⁴ Lasić-Lazić, J. Obrazovanje informacijskih stručnjaka za globalni informacijski prostor. // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora požeške Gimnazije, I. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003. Str. 197

⁵ Knjižnice u Hrvatskoj. // Hrvatska enciklopedija : mrežno izdanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130#poglavlje2812798> (19.11.2018.)

knjižnica. U Osijeku je s gimnazijom 1729. godine osnovana i knjižnica, u Petrijancu kraj Varaždina 1740. osnovana je školska knjižnica, 1780. je u Jasenovcu osnovana Državna narodna osnovna škola s knjižnicom, 1803. gimnazijska knjižnica u Zadru kao i u drugim mjestima.⁶ Vrijeme je prosvjetiteljstva, obrazovanje dobiva sve važniju ulogu u društvu. Škole, knjižnice i znanje prepoznate su kao vrijednost. Školske knjižnice, u današnjem smislu, javljaju se tek razvojem javnih knjižnica u 19. st., uz sveučilišne i znanstvene knjižnice, nacionalne, narodne, specijalne, ističući se svojom obrazovnom ulogom. „Taj proces funkcionalnog oblikovanja pojedinih vrsta knjižnica ujedno je pokazatelj sve većega i izravnijeg utjecaja čitatelja odnosno točnije rečeno korisnika knjižnica na njihov daljnji rad i razvoj, koji je naročito obilježen i određen sve većim prilagođavanjem prepoznatim posebnim potrebama i zahtjevima pojedinih skupina korisnika.“⁷ Vrijeme je to kada se obrazuje sve veći broj ljudi, koji su ujedno i korisnici knjižnica, što izravno utječe na smanjenje nepismenosti, koja je tada u većini europskih zemalja bila vrlo visoka (npr. u Italiji i Španjolskoj je bila gotovo 78 %).⁸

Sustavnom osnivanju školskih knjižnica pridonijeli su određeni zakonski propisi. Godine 1849. donesena je *Osnova temeljnih pravilah javnog obučavanja za Hrvatsku i Slavoniju* (gdje se nalazi odredba o obveznom osnivanju prirodoslovnih zbirki i knjižnica u svakoj školi), 1874. donesen je *Zakon o školstvu u banskoj Hrvatskoj*, a 1869. u Dalmaciji. Učitelji su na svojim sastancima raspravljali o osnivanju školskih knjižnica. Upravo su oni bili ti koji su isticali važnost osnivanja školskih knjižnica za obrazovanje te su predlagali da svaka općina preuzme brigu za osnivanjem i uzdržavanjem knjižnica. Navedeni *Zakon* bio je prvi zakonski propis koji je odredio financiranje knjižnica iz javnih fondova. Njime je i učiteljska knjižnica bila odvojena od učeničke. Tada se sve učestalije osnivaju školske knjižnice. Krajem 1891. postoje 1104 učiteljske knjižnice i 795 učeničkih na području Hrvatske i Slavonije, tj. banske Hrvatske. U odnosu na ostale vrste knjižnica, školske knjižnice su bile prve uređene zakonskim i drugim propisima. Narodne knjižnice su uređene tek nakon Drugog svjetskog rata. Godine 1870. donesen je *Privremeni školski i nastavni red* kojim je određeno da svaka opća pučka škola treba imati i školsku knjižnicu. *Pravilnik za školske knjižnice pučkih škola* iz 1871. uređuje poslovanje školskih knjižnica. Nadzor nad školskim knjižnicama donijela je *Odluka br. 315*. Godine 1883. *Naredbom Zemaljske vlade* propisuje se knjižnični red za učeničke knjižnice.

---

⁶ Usp. Stipanov, J. *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj : od početaka do današnjih dana*. Zagreb: Školska knjiga, 2015. Str. 156-161

⁷ Stipanov, J. *Knjižnice i društvo : od potrebe do mogućnosti*. Zagreb: Školska knjiga, 2010. Str. 218

⁸ Usp. Stipanov, J. *Nav. dj.*, str. 218-219

Njome se dopušta i odraslima posuđivanje knjiga iz školske knjižnice, ali ne na štetu učenika. Godine 1894. na Konferenciji školskih nadzornika iz Hrvatske i Slavonije raspravljalo se o ulozi i zadaćama školske knjižnice, a na temelju izlaganja M. Vukovića *Kako bi valjalo urediti školske knjižnice*. Zaključci i prijedlozi te konferencije postali su prva pravila o osnivanju, uređenju i vođenju knjižnica.⁹ *Zakon o srednjim školama* donesen je 1929. godine, a propisuje osnivanje srednjoškolskih knjižnica i donosi vrste knjižnica. „Kroz pregled djelovanja srednjih škola (državnih i privatnih, klasičnih i realnih gimnazija) u gradu Zagrebu u razdoblju od 1929./30. do 1940./41. godine pruža se i uvid u osnivanje, organizaciju i rad školskih knjižnica. Djelovanje srednjoškolskih knjižnica nakon Prvog svjetskog rata bilo je otežano zbog ratnih stradanja, ali i nebrige vlasti oko obnavljanja kabineta, zbirki i knjižnica. Porast cijene knjiga i neodgovarajuće ili nikakve donacije za školske knjižnice još su više pridonijele tome. Loše stanje u školskom knjižničarstvu bilo je potencirano i nepostojanjem *Zakona o knjižnicama* kojim bi se regulirao njihov rad, financiranje, standardi i zapošljavanje obrazovanih i osposobljenih knjižničara.“¹⁰ Danas njezin rad regulira niz pravnih dokumenata: *Zakon o knjižnicama*, *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, *Standard za školske knjižnice*, *Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*, *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice*, *IFLA / UNESCO Manifest za školske knjižnice*, *Pravilnik o radu školske knjižnice* i drugi. Međutim, problem financiranja knjižnica i dalje je prisutan. Rad knjižnica, narodnih i školskih, nadzire Županijska matična služba. Ona savjetuje i predlaže rješenja o stručnom radu, stručnom uređenju i jedinstvenom poslovanju radi dostizanja propisanih standarda, izrađuje dugoročne razvojne planove, pomaže knjižnicama pri uvođenju novih načina rada, novih oblika poslovanja, novih tehnologija, upućuje djelatnike u nove i složenije poslove, organizira stručno usavršavanje knjižničara i dr.¹¹ Matična služba pomaže knjižnicama u kvalitetnom obavljanju zadaća koje se od nje očekuju.

Važno je zakonski i stručno urediti rad knjižnica, pa tako i školskih, kako bi unaprijedile svoj rad, na korist svojih korisnika, i učinile ga vidljivim široj javnosti. U tome veliku ulogu imaju institucije koje promiču i unapređuju rad knjižnica, kao što su Ministarstvo kulture, Hrvatsko knjižničarsko društvo i drugi. Zahvaljujući knjižnici, znanje je postalo dostupno svima. Školskim knjižnicama služili su se i građani, a ne samo učenici i profesori. Možemo reći da u

---

⁹ Usp. Stipanov, *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj* : od početaka do današnjih dana. Zagreb: Školska knjiga, 2015. Str. 157-168

¹⁰ Milički, J. *Iz povijesti školskih knjižnica u Hrvatskoj: Knjižnice srednjih škola u Zagrebu 1929.-1941.* // Školske knjižnice : ključ za prošlost, sadašnjost i budućnost : brošura. Zagreb: HUŠK, 2012. Str. 6

¹¹ *Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj.* // Narodne novine 43/2001 (715). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (12.2.2019.)

svojim počecima imaju i ulogu narodnih knjižnica, posebice zbog toga što se u mnogim mjestima školske knjižnice javljaju prije narodnih knjižnica.

2.2. Djelatnost školske knjižnice

„Djelatnost školske knjižnice je dio odgojno-obrazovnog i knjižničnog sustava i izravno je uključena u nastavni proces i učenje. Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao:

- neposredna odgojno-obrazovna djelatnost
- stručna knjižnična djelatnost
- kulturna i javna djelatnost.“¹²

Navedene djelatnosti čine Plan i program rada školske knjižnice i bez njih je nemoguće zamisliti rad školske knjižnice, posebice bez odgojno-obrazovne djelatnosti. Neposredna odgojno-obrazovna djelatnost obuhvaća rad s korisnicima (učenicima, profesorima i ostalim djelatnicima u školi). Ostvaruje se izravno (komunikacijom između korisnika i knjižničara) i neizravno (kada ima ulogu izvora znanja).¹³ Obuhvaća razvijanje navike posjećivanja knjižnice, organizirano i sustavno upućivanje učenika u rad knjižnice, razvijanje čitalačke sposobnosti učenika, pomoć pri izboru knjige i upućivanje u čitanje književnih djela, stručne literature, dnevnih listova i časopisa, rad s učenicima u dopunskoj i dodatnoj nastavi te na satu razredne zajednice, pomaganje učenicima u pripremi i obradi zadane teme ili referata, sustavno poučavanje učenika za samostalno i permanentno učenje – učenje za cijeli život, podučavanje informacijskim vještinama pri upotrebi dostupnih znanja i dr. Podrazumijeva suradnju knjižničara s profesorima, stručnim suradnicima pri nabavi knjižnične građe, u pripremanju i izvođenju nastavnih sati i radionica.

Stručna djelatnost, kao i u svakoj knjižnici, obuhvaća organizaciju i vođenje rada u knjižnici i čitaonici, nabavu knjižne i neknjižne građe, inventarizaciju, signiranje, klasifikaciju i katalogizaciju, predmetnu obradu, otpis i reviziju, statističke pokazatelje o upotrebi knjižničnog fonda, izvješćivanje korisnika o novim knjigama, zaštitu knjižnične građe i dr. Obavlja se u manjem opsegu ili uobičajeno i služi za ostvarivanje obrazovnog procesa.¹⁴

---

¹² Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34/200, (698). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (28.1.2019.)

¹³ Usp. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J. i Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti : Altagama, 2004. Str. 53

¹⁴ Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (pročišćeni tekst). // Narodne novine 126/2012, (2705). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_11_126_2705.html (28.1.2019.)

Kulturna i javna djelatnost također je dio rada školske knjižnice koji obuhvaća organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja (književne i filmske tribine), natjecanja u znanju, književne susrete, predstavljanje knjiga, tematske izložbe, filmske projekcije i videoprojekcije, suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme.¹⁵ Knjižnica ima zadatak svima pružiti jednake mogućnosti u učenju i osobnom razvoju imajući na umu prava i obveze svojih korisnika.¹⁶

„Školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informaciji. Školska knjižnica opskrbljuje učenike vještinama za učenje kroz cijeli život, razvija njihovu maštu i osposobljava ih za život odgovornih građana.“¹⁷ Ona nije samo mjesto gdje se čuvaju i posuđuju knjige, kako uglavnom većina populacije misli, ona prikuplja i organizira informacije, pomaže korisnicima u pronalaženju relevantnih informacija, uči ih vještinama važnim za informacijsko opismenjavanje. Njezina uloga se mijenja, prvenstveno zahvaljujući razvoju informacijske i komunikacijske tehnologije. U skladu s tim promjenama treba poraditi na razvoju kompetencija knjižničara kako bi mogli odgovoriti izazovima svoga vremena i usavršiti rad u knjižnici.

„Knjižnična je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku.“¹⁸ Školska knjižnica svojim djelatnostima odgaja buduće članove društva te motivira pojedince za usvajanjem novih znanja, istraživanjem i primjenjivanjem stečenoga znanja u svakodnevnom životu. Knjižnica budi kreativnost u mladim ljudima čineći im vrijeme u školi zabavnijim. Ona je zaista *srce škole* kako se često navodi u literaturi. Vrlo je omiljena među svojim korisnicima, njoj se uvijek rado vraćaju, neki iz potrebe, a neki iz zadovoljstva.

---

¹⁵ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34/2000, (698). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (28.1.2019.)

¹⁶ IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. // Hrvatska udruga školskih knjižničara. URL: <http://www.husk.hr/hdoc/Smjernice.pdf> (7.2.2019.)

¹⁷ UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u zagrebu. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Unesco-ov-manifest-%C5%A0K.pdf> (12.2.2019.)

¹⁸ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/1997 (1616). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (28.1.2019.)

3. KRATKA POVIJEST GRADA POŽEGE

Grad Požega smješten je u Požeškoj kotlini koju okružuju brda Psunj, Papuk, Krndija, Diljgora i Požeška gora. Smještena je na desnoj obali rijeke Orljave, u podnožju Požeške gore. Poznata je pod nazivom *Vallis Aurea* (Zlatna dolina) kako su je nazvali Rimljani koji su osvojili ove krajeve u I. stoljeću. „Dolaskom Slavena na Balkanski poluotok koncem VI. i početkom VII. stoljeća Požeška kotlina bila je u sastavu kneževine Panonske Hrvatske. U vrijeme hrvatsko-ugarskih vladara iz porodice Arpadovića osnovana je Požeška županija. Prvi spomen nalazi se u povelji kralja Andrije II. (1205 – 1235) iz godine 1210. Grad Požega star je sedam i po stoljeća. Prvi puta se spominje grad Požega (Castrum de Posega) 1227., kada kralj Andrija II. poklanja grad Požegu nadbiskupu kalačkom Ugrinu, kako bi mogao lakše savladati bogumile.“¹⁹ Julije Kempf iznosi kako se ime Požege spominje još za „vladanja prvoga hrvatskoga kralja Tomislava godine 924. nesigurno (Posaga?). Za doba kralja Kriješimira oko godine 1069. već se sigurnije naslućuje ime grada Požege (Posega).“²⁰

Značajan dio požeške povijesti čini vladavina Osmanlija u 16. stoljeću kada je Požega bila sjedište Požeškog sandžaka. Zahvaljujući fra Luki Ibrišimoviću Sokolu prikazanom na Slici 1, Požega i Požeška kotlina oslobođena je osmanlijske vlasti 1689. godine. Njemu u čast na Trgu sv. Terezije stoji njegov spomenik, a u spomen na taj događaj i dandanas, 12. ožujka obilježava se Grgurevo – dan pobjede na Osmanlijama koji je ujedno i Dan grada Požege. „Tog se dana na brdu Sokolovac pucnjevima iz topova i mužara obilježava čuvena bitka na Sokolovcu, gradskim ulicama paradiraju povijesne postrojbe i gradske straže iz cijele Hrvatske i inozemstva, a sve se zalije čašicom dobrog vina požeških vinara.“²¹ Razdoblje vladanja Osmanlija u ovim krajevima je vrijeme „duševnog mrtvila i materijalnog nazadovanja.“²² Odlaskom Turaka imao je grad određen status slobodnoga grada jer se u to vrijeme naziva komorskim gradom i jednostavno gradom.²³

---

¹⁹ Potrebica, F. Povijest knjižnica Požeške kotline. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1976. Str. 7

²⁰ Kempf, J. Požega : zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slob. i kr. grada Požege i požeške županije : s 4 priloga i 318 slika u tekstu. Požega ; Jastrebarsko : Matica hrvatska, Ogranak Požega : Naklada Slap, [1995]. Str. 69

²¹ Grgurevo – Dan Grada Požege. // Turistička zajednica Grada Požege. URL: <http://www.pozega-tz.hr/dogadanje/9-grgurevo-dan-grada-pozege> (28.11.2018.)

²² Kempf, J. Nav. dj., str. 167

²³ Isto, str. 342

Slika 1: Spomenik fra Luki Ibrišimoviću Sokolu (foto: Tomislav Čenić)

U 18. stoljeću Požega se razvija, postaje gospodarsko, prosvjetno i upravno središte ovog dijela Slavonije i Hrvatske. Godine 1765. dobiva status slobodnog kraljevskog grada. U 19. stoljeću razvija se društveni i kulturni život, budi se nacionalna svijest kao i u ostatku Hrvatske zahvaljujući Hrvatskom narodnom preporodu. Godine 1845. osnovana je Narodna čitaonica, 1847. Požeška županija prva uvodi narodni jezik, 1862. podžupan Miroslav Kraljević osniva prvu tiskaru u Požegi (druga u Slavoniji). Tada Požega dobiva naziv *slavonska Atena* jer je postala jedno od kulturnih središta europskog duha. U 20. stoljeću grad počinje zaostajati na što je uvelike utjecala prometna nepovezanost. Nakon I. svjetskog rata, a posebice nakon II. svjetskog rata razvija se industrija koju predvodi *Zvečevo*, osnovano 1921. godine. Fašističke vlasti Požega je oslobođena prvi put u rujnu 1942., a konačno u travnju 1945. godine.²⁴ U novijoj hrvatskoj povijesti, tijekom Domovinskoga rata, i Požega je dala svoj obol. U zasjedi je na Papuku 1991. poginulo devet pripadnika 123. brigade kojima u spomen, kao i ostalim poginulim požeškim braniteljima, u ulici Kamenitih vrata stoji Spomenik 123. brigadi, djelo arhitektice Ane Nade Krpelnik. Požega postaje županijsko sjedište 1993. godine. Nakon burnih godina napokon se javljaju pomaci u razvoju grada: uspostavlja se Požeška biskupija 1997.

---

²⁴ Usp. Potrelica, F. Nav. dj., str. 8-11

godine, a 1998. godine osniva se Veleučilište u Požegi.²⁵ Međutim, posljednjih nekoliko godina loše ekonomske prilike u gradu i državi prisilile su veliki broj stanovnika na iseljavanje u druge krajeve Hrvatske ili u inozemstvo.

Jezgra grada odiše baroknim stilom. Posebice se ističe katedrala sv. Terezije Avilske prikazana na Slici 2 koja se nalazi na Trgu sv. Terezije preuređenom u suvremenom stilu, uz koju stoji nekadašnja zgrada Gimnazije, danas Katolička osnovna škola i Katolička gimnazija s pravom javnosti.

Slika 2: Trg sv. Terezije u Požegi (foto: Tomislav Čenić)

---

²⁵ Povijest grada Požege. // Grad Požega: službeni portal Grada. URL: <http://www.pozega.hr/index.php/o-gradu.html> (7.2.2019.)

4. GIMNAZIJA U POŽEGI

Gimnazija u Požegi jedna je od šest srednjih škola u Požegi, te jedan od prepoznatljivijih simbola grada Požege kojega su „Požežani vazda smatrali amanetom svoga grada.“²⁶ Ove školske godine, 2018./2019., slavi 320 godina svoga postojanja. Takvom tradicijom može se pohvaliti samo mali broj škola u Republici Hrvatskoj. Zahvaljujući toj tradiciji, predstavnici Vijeća učenika naše škole redovito sudjeluju na Susretu najstarijih gimnazija u državi zajedno s Gornjogradskom gimnazijom u Zagrebu, Prvom riječkom hrvatskom gimnazijom, Prvom sušačkom hrvatskom gimnazijom iz Rijeke, Srednjom školom Pavla Rittera Vitezovića iz Senja i Gimnazijom iz Karlovca. „Značenje požeške Gimnazije i potrebe za njome ogledaju se u važnosti obrazovanja na ovim prostorima od oslobođenja Slavonije i Požege od Turaka sve do danas. Kulturna osviještenost stanovništva tijekom povijesti urodila je potrebom za obrazovanjem i zahtijevala osnovu za prosvjetni rad. Takve je zahtjeve sa svojim programima ispunjavala upravo požeška Gimnazija: ona je uspješno postavljala obrazovne i odgojne temelje intelektualnoj eliti.“²⁷ Tako su iz požeške Gimnazije iznikli i uvaženi akademici: Janko Jurković, Matko Peić, Dubravko Jelčić i drugi. Mnogi su poznati Požežani, na ovaj ili onaj način, povezani s Gimnazijom. Ili su bili njezini učenici ili profesori. Izdvojit ću samo neke važne pojedince: Antun Kanižlić, Vjekoslav Babukić, Vilim Korajac, Josip Eugen Tomić, Miroslav Kraljević, Franjo Ciraki, Dragutin Lerman, Tomo Maretić, Grgur Čevapović, Franjo Agjić i Oton Kučera.

Gimnazija u Požegi, njezini učenici i profesori, utjecali su na razvoj pismenosti lokalnoga stanovništva, te na razvoj osnovnih škola u samom kraju.²⁸ Bili su i aktivni sudionici povijesnih promjena svoga vremena. Od borbe protiv mađarizacije i fašizma do borbe za hrvatsku samostalnost. Tako je Tomo Matić, jedan od požeških gimnazijalaca zapisao: „Posve je prirodno, da niti mi đaci požeške gimnazije nijesmo bili ni slijepi ni gluhi za pojave javnoga života našega doba. Što smo više odmicali u godinama i iz dječakog doba prelazili u mladenačko, postepeno se jačao naš interes za sve, što se oko nas zbivalo, a usto se, iako polako, razvijala u nama i sposobnost trijeznoga promatranja i zrelijeg prosuđivanja.“²⁹

---

²⁶ Kempf, J. Isto, str. 571

²⁷ Bucić, P. i dr. Značenje požeške Gimnazije tijekom tri stoljeća njezina postojanja. // Radovi zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, 1(2012). Str. 132

²⁸ Usp. Potrebica, F. Tri stoljeća Požeške gimnazije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1994. Str. 28

²⁹ Matić, T. Moje đачke uspomene iz požeške Gimnazije (188.-1891.). // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora požeške Gimnazije, II. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003. Str. 1535-1536.

Bila je i ostala jedna od najznačajnijih obrazovnih institucija u Slavoniji, a možemo slobodno reći i u Hrvatskoj. Najbolji pokazatelj uspješnoga rada škole jesu njezini učenici, koji uspješno završavaju fakultete i svojim radom doprinose društvu, i to ne samo u Hrvatskoj. Napredak koji ostvaruju učenici i profesori Gimnazije u Požegi nas ne čudi s obzirom na njezino geslo: *Tko ne napreduje, nazaduje (Non progredi est regredi)*.

Slika 3: Gimnazijska zastava iz 19. st. s likom sv. Alojzija Gonzage

Građa o povijesti Gimnazije, osim u samoj ustanovi, čuva se i u Gradskom muzeju u Požegi te Državnom arhivu u Slavonskom Brodu - Odjelu u Požegi. Muzej čuva pisanu i tiskanu građu (potvrde, molbe, zapisnike, svjedodžbe, plakate, obavijesti) te fotografije s kraja 19. st. s portretima ravnatelja i profesora, skupni snimci gimnazijalaca s profesorima, maturantima, snimci profesorskoga zbora, fotografije s gimnazijskih proslava, zgrada kao i razglednice na kojima je često motiv bila upravo Gimnazija. Čuva podatke i o istaknutim gimnazijskim profesorima i učenicima (M. Kuntariću, M. Kraljeviću, J. Kempfu, V. Babukiću, F. Ćirakiju i dr.). U muzejskoj knjižnici čuvaju se vrijedne knjige požeških književnika, bivših učenika Gimnazije, stručni radovi i članci, povijesna djela J. Kempfa, T. Matica, J. Buturca i dr. koja

prate nastanak i djelovanje Gimnazije. Gimnazijska zastava iz 19. st. s likom sv. Alojzija Gonzage, zaštitnika mladih, prikazana na Slici 3, te zastavna vrpca, također se čuvaju u Muzeju.

Državni arhiv u Slavonskom Brodu – Odjel u Požegi arhivsku građu vezanu uz rad Gimnazije preuzeo je u više navrata: 1976., 1984., 1991. i 1994. godine, a odnosi se na razdoblje od 1725. do 1978. godine. Ukupna količina građe je 40 tekućih metara (1451 knjiga, 113 kutija), a obuhvaća zapisnike sjednica, matične knjige zaposlenih, knjige s popisima učenika, dnevnici rada, imenici, oglasne knjige, financijske i druge knjige.

Građa o Gimnaziji čuva se i Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu, Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu te Nadbiskupskom arhivu na Kaptolu.³⁰ Godišnja izvješća Gimnazije čuvaju se npr. u knjižnici Franjevačkog samostana u Požegi te Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Građu o Gimnaziji zasigurno možemo pronaći i u drugim ustanovama, ali i u privatnim knjižnicama. Sve su to izvori iz kojih se iščitava povijest Gimnazije, ali i grada Požege.

4.1. Gimnazija od osnutka do preseljenja u novu zgradu

Gimnazija je osnovana 1698. godine, a njezin osnutak vežemo uz isusovce koji dolaze u Požegu (najprije u Kutjevo) nakon oslobođenja od Osmanlija. Njihova uloga bila je ponovno potaknuti život u Slavoniji, širiti obrazovanje i vjeru. Tako je Gimnazija postala važna za obrazovanje, ali i kulturu i to ne samo u Požegi, već i Slavoniji. Posebice je bila važna za promicanje religijskih sadržaja i umjetničkih aktivnosti, ali i znanosti.³¹ „Osobito su bile važne godišnje priredbe, koje su u Gimnaziji uvedene vrlo rano, već 1715. godine“³² Upravo su Gimnazija i njezini učenici zaslužni za prve kazališne predstave u gradu. Tomo Matić zapisao je: „Požeška je Gimnazija zaorala duboku brazdu duševnog i kulturnog preporoda Slavonije poslije oslobođenja Turaka, kada su i državna vlast i domaći intelektualci, a i mnogi stranci, što su dolazili u Slavoniju, ozbiljno nastojali zemlju što više približiti europskom zapadu.“³³

Rad Gimnazije započeo je s pripremnim razredom 1698. godine, a 1699. godine otvoren je prvi gramatički razred. „Podaci o početku i djelovanju Požeške gimnazije nalaze se u „HISTORIA

---

³⁰ Tri stoljeća za treće tisućljeće : izložba o djelatnosti Požeške gimnazije. Požega: Gimnazija u Požegi, 1999. Str. 13-17

³¹ Usp. Bucić, P. i dr. Nav. dj., str. 135-136

³² Potrebica, F. Tri stoljeća požeške gimnazije. // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora požeške Gimnazije, I. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003. Str. 16

³³ Bucić, P. i dr. Isto, str. 131

DOMUS POSEGANAE“, rukopisu koji se čuva u Državnom arhivu u Zagrebu, gdje se na desetoj stranici spominje godina 1699. kao godina osnutka škole, te točan opis osnivanja i početka djelatnosti u njoj.“³⁴ Filip Potrebica, poznati požeški povjesničar, život i rad Gimnazije dijeli na nekoliko važnih razdoblja: osnivanje i rad Gimnazije od 1698. do 1773., Academia Posegana, Gimnazija od 1773. do 1864. kada njome upravljaju pavlini, ekspavlini, svjetovni svećenici i franjevci, Gimnazija pod svjetovnjacima (1864. – 1945.), Gimnazija nakon rata (1945. – 1976.), Gimnazija u trenutku nasilnog ukidanja (1976.).³⁵

O njezinoj bogatoj povijesti može se puno toga reći. Samo će nekolicina godina važnih za njezin razvoj i opstanak biti izdvojena u ovom radu. Jedna od značajnih godina u povijesti Gimnazije je 1726. kada iz niže gimnazije prelazi u višu čime se povećava broj učenika i profesora. Prve godine upisano je 30 učenika, a već 1756. godine 232 učenika. Gimnaziju su pohađala djeca iz svih društvenih slojeva; često i siromašna djeca o kojoj su se skrbili isusovci, ali i građani osiguravajući im hranu i smještaj, ali i odrasli ljudi – svećenici, oženjeni ljudi i oni koji su obraćeni s islama.³⁶ Iste godine Gimnazija je dobila novu zgradu, jednokatnicu, istočno od crkve sv. Lovre (gdje se danas nalazi Osnovna škola Antuna Kanižlića). Svakako treba istaknuti 1761. godinu kada je osnovana Akademija za studij filozofije i moralne teologije (*Academia Posegana*). „Tako je Požega postala sjedište jednog od prvih naših sveučilišta, koje je postojalo punih 16 godina.“³⁷ Uz Požegu, u 18. st. sveučilište su imale jedino Zagreb i Rijeka. Carica Marija Terezija ukinula ju je 1776. godine. Tamo se odvijala nastava i nakon ukinuća isusovačkog reda (1773.) sve do 1877. godine kada je na Trgu sv. Terezije sagrađena nova zgrada sa zvjezdarnicom, koja je služila za potrebe nastave i s koje se je nekada točno u podne oglašavao top. Godine 1939. godine dograđen je drugi kat, a zvjezdarnica je srušena. Školske godine 1848./49. uveden je hrvatski jezik kao nastavni jezik umjesto latinskoga kao odraz tadašnjih događanja u Hrvatskoj. Godine 1874. prva generacija maturanata završava Gimnaziju.³⁸ Godine 1912. izbio je đачki štrajk kojim su se učenici suprotstavili mađarizaciji, Cuvajevu režimu i nasilju policije. U šk. godini 1917./18. upisane su prve redovne učenice, iako je prva učenica koja je privatno pohađala gimnaziju upisana u šk. god. 1904./1905.³⁹ Za vrijeme Prvoga svjetskog rata, krajem 1914. godine u zgradi je bila smještena vojna bolnica.

---

³⁴ Potrebica, F. Tri stoljeća Požeške gimnazije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1994. Str. 26

³⁵ Usp. Isto, str. 303-331

³⁶ Usp. Potrebica, F. Tri stoljeća Požeške gimnazije. // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora Požeške Gimnazije, I. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003. Str. 15-16

³⁷ Potrebica, F. Nav. dj., str. 309

³⁸ Isto, str. 28-30

³⁹ Usp. Petković, A. Obrazovanje djevojaka i prve učenice Gimnazije u Požegi. // Požeški zbornik IV. Slavonska Požega: Općinska konferencija socijalističkog savezaradnog naroda Slav. Požega, 1974. Str. 102-103.

Maturanti Gimnazije su u sklopu nastave fizike 1925. godine izradili jedan od prvih radio-prijemnika u Požegi.⁴⁰ I svjetska povijesna događanja imala su veliki utjecaj na rad Gimnazije. U Drugom svjetskom ratu nastava je često prekidana, mijenjali su se nastavnici i predmeti, 1944. učenici VII. i VIII. razreda pozvani su na vojnu dužnost, samo su učenice ostale u razredima. Slijedi socijalistički odgoj i obrazovanje. U šk. god. 1948./49. Gimnazija ima najveći broj učenika u svojoj povijesti – 1197.⁴¹ Gimnazija se 1976. godine nasilno ujedinjuje sa svim požeškim srednjim školama u Centar za usmjereno obrazovanje “Zvonko Brkić”. Ponovo je uspostavljena kao samostalna škola 1992. godine.

Nastava se odvijala u zgradi u ulici Pape Ivana Pavla II. 6 sve do 2009. godine kada se seli u novu suvremenu zgradu izgrađenu na prostoru bivšega atletskog stadiona, a stara zgrada prepuštena je Požeškoj biskupiji. Danas se u njoj nalaze Katolička osnovna škola i Katolička gimnazija s pravom javnosti prikazane na Slici 4.

Slika 4: Zgrada Katoličke osnovne škole i Katoličke gimnazije (foto: Tomislav Čenić)

Život i rad škole možemo pratiti u godišnjim izvješćima koja su izdavana do 1994. godine i vrijedan su izvor informacija. Ona nam daju pregled obrazovnih programa u školi, popise

---

⁴⁰ Almanah Požeške gimnazije povodom 270-godišnjeg jubileja 1699-1969., Slavenska Požega: Gimnazija, 1970. Str. 16

⁴¹ Usp. Potrebica, F. Nav. dj., str. 314-324

udžbenika koji su se koristili u nastavi, popise lektire, popise nastavnika i maturanata, brojčane podatke o upisima učenika, stanje knjižnice i zbirke učila, izvještaje o radu učeničkih udruženja/izvannastavnih aktivnosti, izvještaje školske poliklinike o stanju zdravlja učenika, podatke o učeničkim novčanim priložima, nagradama, stipendijama, ekskurzijama i dr. Vidljiva je dugogodišnja tradicija rada određenih izvannastavnih aktivnosti i društava koja su tijekom vremena mijenjale nazive. To su dramska grupa, literarna grupa (literarna sekcija *Marijine kongregacije*), školski zbor, mladi Crvenoga križa (*Pomladak Crvenoga križa*), školsko sportsko društvo (*Hrvatski Sokol*, *Hrvatska đачka skautska četa*) i dr., a neka su objedinjavala više aktivnosti (npr. Jugoslavensko srednjoškolsko udruženje *Štrosmajer* okupljalo je literarnu, diletantsku, prirodoslovnu, muzičku, šahovsku sekciju). Postojala su i određena učenička društva, u skladu s interesom mladih određenog vremena, a koja danas nemaju svoga nasljednika (npr. tamburaško društvo *Osvit*, folklorna grupa, *Ferijalni savez*, *Kolo Trezvene mladeži Sloga*). Učenici su svoje slobodno vrijeme provodili u svim tim aktivnostima doprinoseći time bogatom životu škole.

4.2. Gimnazija u novoj zgradi

Gimnazija je uselila u novu zgradu prikazanu na Slici 5 početkom rujna 2009. godine. „Nova zgrada, kao jedinstveno arhitektonsko rješenje za školu 21. stoljeća, otvara novo poglavlje povijesti Gimnazije u Požegi, poglavlje za koje vjerujemo kako će biti vrijeme novog uzleta u ostvarenju misije što je Gimnazija već puna tri stoljeća ostvaruje u svojoj Zlatnoj dolini i cijeloj domovini. Nova zgrada izgrađena je po projektu Ane Nade Krpelnik.“⁴²

Zahvaljujući školskom prostoru od 6900 m² nastava je organizirana u petodnevnom radnom tjednu u jednoj smjeni. Učenici se obrazuju u tri smjera: općem, prirodoslovno-matematičkom i jezičnom. Školu je tada pohađalo gotovo 700 učenika dok je ove školske godine upisano svega 399 učenika koje podučava 55 nastavnika. Nažalost, broj učenika se konstantno smanjuje. Novoupisani razredi broje tek 20 učenika po odjelu. U školi općeobrazovne predmete pohađaju i učenici srednje glazbene škole. Profesori imaju sve potrebne uvjete (prostorne, vremenske) za održavanje konzultacija s učenicima i informacija s roditeljima te provođenje redovne, izborne i dodatne nastave, izvannastavnih aktivnosti, priprema za maturu, natjecanja i dr. Učenici imaju na raspolaganju veliki izbor izvannastavnih aktivnosti u kojima se profiliraju: KRUG (Kreativna radionica učenika Gimnazije), Mladi Crvenoga križa, Engleski

---

⁴²Zgrada za 21. stoljeće. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/nova-zgrada> (27.1.2019.)

klub, Novinarska družina, Literarna grupa, Školski zbor, Dramska skupina, Likovna grupa, Mladi meteorolozi, Školski športski klub, Debatni klub *In medias res* i Filmska sekcija. U školi rade četiri stručna suradnika: psiholog, pedagog i dvije knjižničarke od čega je jedna na pola radnog vremena. Zadovoljeni su svi uvjeti za izvođenje kvalitetne nastave, osim što joj i danas, nakon gotovo deset godina od useljenja, nedostaje sportska dvorana za koju je izrađena potrebna dokumentacija i dobivena građevinska dozvola.

Slika 5: Zgrada Gimnazije u Požegi (foto: Tomislav Čenić)

U zgradi se nalaze dvadeset i tri specijalizirane učionice, pet praktikuma s kabinetima za nastavu fizike, kemije, biologije i umjetnosti, dvije informatičke učionice te petnaest nastavničkih kabineta smještenih uz specijalizirane učionice i praktikume. Organizacija prostora udovoljava suvremenim pedagoškim standardima i svim zahtjevima suvremenih gimnazijskih programa.⁴³ U vrijeme preseljenja u novu zgradu ravnatelj Gimnazije bio je Pavle Bucić, a 2018. godine prvi puta u povijesti škole na mjesto ravnatelja dolazi žena – dr. sc. Vesna Vlašić.

Učenici uz mentorstvo svojih profesora postižu izvrsne rezultate na natjecanjima, smotrama i turnirima, državne i međunarodne razine. Gimnazija nastoji biti na visokoj razini obrazovanja što potvrđuje niz projekata koji se provode u školi: GEL – Gimnazijski ekološki laboratorij,

---

⁴³ Usp. Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2018./2019. // Gimnazija Požega. URL: http://www.gimpoz.hr/repos/files/1539589237gp_2018-19_fin_12102018.pdf (27.1.2019.)

projekt razvoja Centra izvrsnosti DAR MAR, Mladi robotičari, Projekt ISE – Inspiring Science Education, Projekt ODS – Open Discovery Space i niz drugih, kao i redovno provođenje zimskih i ljetnih škola iz različitih područja. Gimnazija je već šestu godinu domaćin *Ljetne škole znanosti* za učenike srednjih škola koja okuplja učenike i znanstvenike iz cijeloga svijet među kojima su bili i nobelovci Lelanda Hartwell i Sir R. Timothy Hunt. Već nekoliko godina organizira se i *Međunarodni istraživački radni dan srednjoškolaca* kada učenici surađuju s CERN-om i srednjoškolcima iz drugih gradova diljem Europe i svijeta.

Gimnazijalci pokazuju osjetljivost za marginalne i osjetljive društvene skupine sudjelujući u raznim humanitarnim akcijama: *Gimnazijalci pomažu, Škole za Afriku, Posjet domovima starih i nemoćnih osoba*.

Gimnazija svojim radom pomaže mladim ljudima u osobnom i intelektualnom razvoju stvarajući buduće uspješne studente i članove društva što je u skladu s njezinom misijom i vizijom. Misija Gimnazije u Požegi jest kvalitetno srednjoškolsko i cjeloživotno opće obrazovanje te snažno odgojno i kulturno djelovanje u Požegi i Požeškoj dolini. Vizija škole je stvoriti središte izvrsnosti srednjoškolskog i cjeloživotnog općeg obrazovanja u hrvatskom obrazovnom sustavu.⁴⁴

U novoj zgradi posebice se ističe prostrana i dobro opremljena školska knjižnica s čitaonicom, školski muzej te konferencijska dvorana u podrumu zgrade kojima se često, osim učenika i profesora škole, služe i vanjski suradnici, institucije grada i županije te građani.

4.2.1. Školski muzej

Školski muzej posebnost je Gimnazije u Požegi. Rijetke su škole koje su uspjele sačuvati svoje blago skupljano kroz povijest (učila, školsku opremu, stare fotografije i dr.) pod raznim utjecajima novih vremena. Izgradnjom nove zgrade Gimnazije dobivena je mogućnost uređenja prostora u kojemu će se čuvati školsko blago. U suradnji s Hrvatskim školskim muzejom iz Zagreba, stručnim djelatnicama Vesnom Rapo i Elizabetom Serdar, uređene su i smještene zbirke u školski Muzej, izložbeni prostor dostupan javnosti. Stalni postav čini zaštićena zbirka knjiga u originalnom namještaju, o kojoj će detaljnije biti pisano kasnije u radu, te odabrana učila za prirodnu skupinu predmeta, s mnoštvom starih, rijetkih, ali dobro očuvanih učila koja se i danas ponekad koriste u nastavi za demonstracije i vježbe. Međutim,

---

⁴⁴ Školski kurikulum(um) 2018./19. // Gimnazija Požega. URL: http://www.gimpoz.hr/repos/files/1539589239kurikul_2018-19_fin_12102018.pdf (27.1.2019.)

veliki dio muzejske zbirke nije izložen zbog nedostatka prostora i njega treba prikladno zbrinuti, urediti čuvaonice za građu. Trenutno se nalazi u potkrovlju zgrade.

„Znatnije nabavljanje učila započelo je 1850. godine, kad je u Gimnaziju uveden predmet `naravoslovne znanosti` s nastavnim sadržajima iz prirodnopisa i fizike, odnosno s poučavanjem fizike kao zasebnog predmeta od 1872./73. školske godine.“⁴⁵ Fizikalna zbirka okuplja 80-ak dobro očuvanih starih učila: Appunov aparat, svirale na stalku, Quinckeovu cijev, aparat za transversalne valove, uređaj za Chladnijeve figure, spektrometar, Crooxeov radiometar, optički ormar po Machu, optičku klupu s dijelovima, Hartlijevu ploču, dalekozor-refraktor, Loosevov termometar, model parnog stroja, Davyevu lampu, Weinholdov uređaj za sastavljanje gibanja, Löwyev uređaj za padanje, Galilejevu kosinu, Ruprehtovu vagu, Segnerovo kolo, spravu za hidrostatski tlak, zračnu sisaljku sa staklenim zvonom, magdeburške polukugle, Foucaultovo njihalo po Weinholdu, Rumkorffov induktor, dinamo električni stroj po Molsenu, deklinatorij, parabolična zrcala s iskrištem i kohererom. Zoologijska zbirka sadrži stotinjak komada mokrih preparata i suhih preparata te dva kompleta mikropreparata. Sačuvani su organski sustavi i embrionalni razvoj pojedinih životinja, preparirane rijetke životinje poput čudnovatog kljunaša te kosturi kralježnjaka. Slikovni materijal čini 120 slika velikog formata te slikovnu mapu *Ptice Europe* tiskanu u Pragu 1871. godine. Zanimljiva je i malakološka zbirka puževa i školjki. Izdvajaju se vrlo rijetki primjerci: indijska lađica i prava bisernica. Paleontološka zbirka sadrži 50-ak različitih okamina (trilobita, amonita, numulita i neogenske flore) nabavljene 1854. godine te modele fosilnih životinja gdje se ističu okamine bodljikaša. Tu se nalazi i botanička zbirka s koloriranim litografijama, modelima cvjetova, mikropreparatima kao i herbarijska, mikrobiološka i antropološka zbirka. Kemijska zbirka sadrži rude, minerale, kristalografske modele. Njezino opremanje započelo je u šk. god. 1880./81. kada je Kraljevskoj velikoj gimnaziji u Požegi Mineralogičko-geologički muzej iz Zagreba darovao zbirku ruda i minerala.⁴⁶ O svim tim zbirkama vodili su brigu predmetni profesori o čemu saznajemo iz godišnjih izvješća Gimnazije. Čuvari zbirke redovito su bilježili njezino stanje, što je novo nabavljeno u tekućoj školskoj godini, što je kupljeno/dobiveno, koliko je plaćeno, kolika je ukupna vrijednost zbirke, sastav zbirke i sl.

Osim navedenih zbirki u Muzeju je izloženo i nekoliko crno-bijelih fotografija (Profesorski zbor Kraljevske velike gimnazije u Požegi, šk. god. 1873./74.; prva konferencija hrvatskih srednjoškolskih direktora u Zagrebu iz 1908.; Knjiga evidencije upisanih učenika sa osnovnim

---

⁴⁵ Fizikalna zbirka. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/muzej/fizikalna-zbirka> (19.2.2019.)

⁴⁶ Usp. Gimnazijski muzej. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/muzej> (19.2.2019.)

podacima Kraljevske velike gimnazije u Požegi, od šk. god. 1882./83. do 1889./90., tlocrt zgrade kraljevske zemaljske velike gimnazije u Požegi izgrađene 1877. na Trgu sv. Terezije u Požegi iz 1905. i dr. Tu se nalazi i stara profesorska katedra (na kojoj su izloženi pojedini dokumenti, svjedodžbe i sl.), staro školsko zvono te ploča s natpisom Gimnazije sa stare zgrade.

Jedna od ideja promocije školskog muzeja koji prikazuje povijest Gimnazije, ali i hrvatskog školstva jeste stvaranje virtualnog muzeja. Ideja se je javila još 2011. godine kada se tadašnji ravnatelj Pavle Bucić obratio Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu za pomoć pri realizaciji ovog projekta. U 2012. godini imenovani su mentori projekta, provedene su i radionice o fotografiji, snimanju, montaži, obrađeno je 40-ak izložaka iz biologije i fizike, međutim projekt, nažalost, nije do kraja ostvaren. Školski muzej otvoren je svake školske godine za građane u sklopu Dana otvorenih vrata povodom Dana škole, ali i tijekom godine uz prethodnu najavu.

Školski Muzej Gimnazije u Požegi svjedoči o višestoljetnoj povijesti ustanove, hrvatskog školstva i čuva vrijedne zbirke za buduće generacije.

4.2.2. Zvezdarnica

Gimnazija je svoju prvu zvezdarnicu dobila 1877. godine kada je sagrađena jednokatnica sa zvezdarnicom na Trgu sv. Terezije. Ista je srušena 1939. kada je dograđen drugi kat.⁴⁷

Izgradnjom nove zgrade Gimnazije u Ulici dr. Franje Tuđmana, škola je ponovno dobila zvezdarnicu. Na krovu zgrade nalazi se zvezdarnica s kupolom promjera 5 metara, jedina u ovom dijelu Hrvatske (prva u Slavoniji), oko koje se nalazi vidikovac s pogledom na grad Požegu i veliki dio Požeške kotline. Zvezdarnica je otvorena 6. svibnja 2011. za Dan škole. Tako su nastavljena astronomska opažanja koje je još 1888. godine započeo Oton Kučera po kome zvezdarnica u Gimnaziji danas nosi ime.⁴⁸ Oton Kučera osnovao je prvu školsku zvezdarnicu upravo u Gimnaziji u Požegi gdje je sa svojim učenicima započeo prva astronomska opažanja.⁴⁹

U novoj zgradi astronomska opažanja nastavili su profesori fizike Dragutin Kovačević i Danijel Zubčević te profesorica geografije Maja Regić u izvannastavnoj aktivnosti – Astronomskoj

---

⁴⁷ Usp. Potrebić, F. Isto djelo, str. 30

⁴⁸ Zvezdarnica Otona Kučere. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/zvezdarnica> (27.1.2019.)

⁴⁹ Život i djelo Otona Kučere : zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa "Život i djelo Otona Kučere (1857.-1931.)", održanog na Zvezdarnici Zagreb, 7. prosinca 2007. godine, u povodu obilježavanja 150. godišnjice rođenja hrvatskog velikana Otona Kučere. Zagreb: Hrvatsko astronomsko društvo, 2008. Str. 35

grupi ili fakultativnoj nastavi astronomije. Astronomija u školi dio je programa Centra izvrsnosti Dar Mar koji se vodi u Gimnaziji, programa izvrsnosti namijenjenog darovitoj, talentiranoj i marljivoj djeci i mladima u županiji. U zvjezdarnicu su na astronomska opažanja često pozivani i građani. Prvo javno astronomsko motrenje organizirano je 15. lipnja 2011. kada su Požežani mogli promatrati pomrčinu Mjeseca čemu je prethodilo predavanje Požežanina mr. sc. Ivana Romštajna iz Zvjezdarnice Zagreb. Isto tako 2012. promatrali su Sunčeve pjege i tranzit Venere ispred Sunca (zadnje u ovom stoljeću), 2015. pomrčinu Sunca, a 2016. tranzit Merkura ispred Sunca. Svake godine početkom listopada u okviru Svjetskog tjedna svemira zvjezdarnica je otvorena za građanstvo. Zahvaljujući školskoj zvjezdarnici popularizira se astronomija među učenicima, ali i građanstvom.

Od 29. studenog 2013. na krovu Gimnazije, uz ogradu pokraj zvjezdarnice, postavljena je antena za niskofrekventne radiovalove. Astronomska je grupa dobila od Solarnog centra Sveučilišta Stanford (SAD) prijamnik, instalacijski program za računalo i upute za izradu uređaja za kontinuirano praćenje promjena u Zemljinoj ionosferi izazvanih pojavama aktivnosti na Suncu (Super SID monitor – ionosferski monitor). Drago Štokić, bivši učenik Gimnazije, izradio je antenu i posredovao oko nabavljanja opreme sa Stanforda. Podaci ionosferskog detektora iz Gimnazije u Požegi se šalju Solarnom centru Sveučilišta Stanford gdje je centralizirano spremište podataka dobivenih ionosferskim detektorima diljem svijeta.⁵⁰ Zahvaljujući zvjezdarnici učenici Gimnazije steču znanja o svemiru, metodama koje su omogućila ta znanja, upoznaju nebeska tijela i pojave u svemiru, osposobljavaju se za kvalitativno i kvantitativno rješavanje astronomskih problema i zadataka, vrše astronomska promatranja i dr. čime se mogu pohvaliti rijetki srednjoškolci u našoj državi.

---

⁵⁰ Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/> (21.2.2019.)

5. USTROJ ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Knjižnica Gimnazije u Požegi dio je kulturne povijesti Požege. Njezina građa govori puno o prošlosti školstva (predmetima koji su se podučavali, sadržaju kojemu se više pridavalo važnosti, udžbenicima koji su se koristili u nastavi i sl.), povijesnim i kulturnim promjenama (što nam pokazuju jezici građe koja je nabavljana u određenim razdobljima), ali i kulturi i povijesti samoga kraja. Mogućnosti istraživanja građe su velike.

O povijesti školske knjižnice najviše je pisao Filip Potrebica, koji je ujedno i jedan od njezinih knjižničara (od 1962. do 1983. godine). Zanimljive informacije o radu knjižnice kroz povijest, posebice o nabavi građe (kupljenoj i darovanoj građi), ukupne vrijednosti knjižne građe, nabavi opreme, broju posudbe i sl. možemo pronaći i u godišnjim izvješćima Gimnazije. Izvješća nam otkrivaju i da je knjižnica bila vrlo aktivna u kulturnom svijetu, što nam govore njezina članstva u različitim hrvatskim književnim i ostalim društvima važnim u određenom povijesnom vremenu. Tako je u 19. st. bila član Društva sv. Jeronima, Matice hrvatske, hrvatskog pedagoškog zbora i ostalih.⁵¹ Gimnazija i njezina knjižnica također su nastojale odgovoriti i na potrebe svoga vremena, nastojeći služiti široj javnosti. U okviru požeške ekstenzije 20-ih godina 20. st. održavala su se predavanja po selima požeškoga kraja i osnivale su se takozvane *knjižnice selice*. Te su knjižnice bile naizmjenice u selima: Jakšić, Mihaljevci, Stražeman i Treštanovci. Doznajemo veličinu tih knjižnica, broj djela koja su se davala na korištenje, broj čitača i dr. „Svrha im je, da gaje u narodu, i to u selima, gdje nema nikakve knjižnice, volju za lektiru i da tako preko knjige šire prosvjetu u svim njezinim granama... Osim tih knjižnica osnovana je i gimnazijska knjižnica ekstenzije, koja se sastoji od stručnih i pučkoprosvjetnih djela.“⁵² Inače su takve vrste knjižnice osnivale narodne, a ne školske knjižnice⁵³ što govori o njezinoj velikoj ulozi u obrazovanju tadašnjeg stanovništva i njezinoj pronicljivosti.

Za vrijedan rad školske knjižnice zaslužni su njezini knjižničari.

Knjižničari profesorske knjižnice:

1. Antun Mazek (1866.-1868.)
2. Andrija Kodrić (1868.)
3. Nitko nije zadužen za knjižnicu Od 1868. do 1871.
4. Mato Gršković (1871.-1874.)
5. Antun Mazek (1874.-1905.)

---

⁵¹ Usp. Izvješće o Kraljevskoj velikoj Gimnaziji u Požegi za školsku godinu 1882/83. Str. 62-65 ; 1897./98. Str. 34

⁵² Pintar, M. Sličice sa kulturno-prosvjetne historijske izložbe državne gimnazije prigodom 200 godišnjice // Spomen-izvještaj 1926.-27. Str. 76

⁵³ Usp. Stipanov, J. Nav. dj., str. 83

6. Franjo Šojat (1905.-1912.)
7. Franjo Bauer (1912.-1924.)
8. Filip Plivelić (1924.-1932.)
9. Antun Paraker (1932.-1933.)
10. Vinko Pavišić (1933.-1944.)
11. Rudolf Šignjar (1945.-1949.)
12. Ljuboslav Kuntarić (1950.-1953.)
13. Blazenka Grgić (1953.-1957.)
14. Ivan Okičić (1951.-1962.)
15. Filip Potrebica (1962.-1983.)
16. Jasna Pečur (Od listopada 1983. do 1992.)
17. Maja Vuković (1992.-1998.)

Knjižničari učeničke knjižnice (od 1998. godine samo školske knjižnice):

1. Gabro Lucarić (1869.-1871.)
2. Josip Stare (1871.)
3. Ernest Kramberger (1871.-1872.)
4. Ivan Darebny (1872.-1875.)
5. Mato Vidmar (1875.-1889.)
6. Gjuro Blaškvić (1889.-1899.)
7. Makso Kuntarić (1899.-1924.)
8. Dragutin Marković (1924.-1942.)
9. Ljuboslav Kuntarić (1942.-1946.)
10. Ljubica Kojdi (1946.-1967.)
11. Maja Vuković (1967.-1975.)
12. Ljubica Zobrdac (1975.-1983.)
13. Jasna Pečur (1983.-1992.)
14. Ljiljana Gecan (1992.-1993.)
15. Vlasta Peći (1993.-1994.)
16. Branko Kolić (1994.-2001.)⁵⁴
17. Žaklina Bender (2001.-2012.)
18. Monika Bonić (2006.-2007.)
19. Irena Adžić (2007.)
20. Aleksandra Pavlović (2008.-2013.)
21. Antonija Valešić (2009.)
22. Ivana Obradović (2009.)
23. Anamarija Ivčetić (2012. do danas)
24. Ivana Kajinić Čenić (2014. do danas)
25. Jasmina Nekić (2014.-2015.)
26. Ida Jurković (2015.-2017.)
27. Ivana Banožić (2016.-2018.)

---

⁵⁴ Usp. Potrebica, F. Nav. dj., str. 142-143

5.1. Profesorska i učenička knjižnica

Knjižnicu Gimnazije u Požegi činile su *profesorska* (kao najčešći naziv) i *učenička* knjižnica. Godine 1853. spominje se naziv *knjižnica gimnasialna*.⁵⁵ Godišnja izvješća Gimnazije u 19. st. spominju i naziv *učiteljska* knjižnica, dok se u 30-im i 40-tim godinama 20. st. koristi naziv *nastavnička* knjižnica. „Od godine 1875. spominju se dvije knjižnice, i to učiteljska i učenička. One su dobile i zajednička sredstva za nabavljanje knjiga. Sigurno su imale i zajedničku prostoriju gdje su se čuvale sve do godine 1879./80., kada se posebno navode podaci za profesorsku, a posebno za učeničku knjižnicu.“⁵⁶

Slika 6: Antun Mazek

Obje knjižnice uvijek su imale svoje voditelje, *čuvare*⁵⁷ koji su brinuli za njihovu građu. Često su to bili ravnatelji škole ili profesori književnosti, povijesti. Među navedenim knjižničarima svakako valja istaknuti Antuna Mazeka, prikazanoga na Slici 6, koji je prvi započeo uređenje školske knjižnice došavši na mjesto nadstojnika knjižnice 1866. godine. Iduće je godine izlučio knjige koje nisu za upotrebu profesorima i učenicima te koje nemaju nikakvu znanstvenu vrijednost.⁵⁸ „To je svakako prvi poznati podatak da je neka, ne samo školska, knjižnica u

⁵⁵ Usp. Potrebica, F. Povijest knjižnica Požeške kotline. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1995. Str. 120

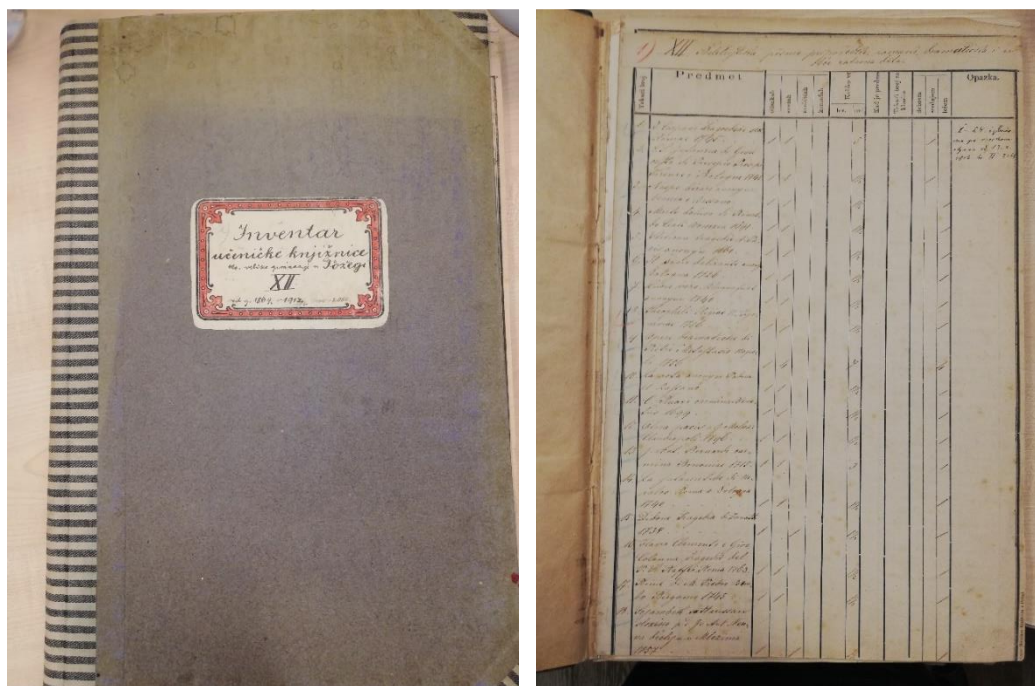
⁵⁶ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1963.-64. Str. 113

⁵⁷ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1959.-60. Str. 23

⁵⁸ Usp. Potrebica, F. Isto, str. 120-121

Hrvatskoj zapravo napravila reviziju i otpis svoga fonda, što je istom stotinjak godina kasnije postala obveza za sve vrste i za sve knjižnice u Hrvatskoj.“⁵⁹

Osnivanjem Gimnazije nabavlja se i građa potrebna za nastavu. „Prve nabavljene knjige, što nam je do danas poznato, kupljene su za 82 forinta 1725. godine, a to su bila djela crkvenih učitelja. Godine 1735. formirana je i knjižnica, zajedno s čitaonicom, gdje su đaci mogli učiti.“⁶⁰ *Izvješće o Kraljevskoj velikoj Gimnaziji u Požegi za školsku godinu 1882./83.*, jedno od najstarijih izvješća koja se danas čuvaju u Gimnaziji, iznosi podatke o stanju knjižnice prema kojemu je učiteljska knjižnica brojila 1209 djela u 2514 svezaka, a učenička 498 svezaka. U izvještajima se osim brojčanog stanja fonda, navode i naslovi kupljenih i darovanih djela. Navode se čak i točni novčani iznosi koji su utrošeni na obogaćivanje fonda knjižnice. Osim godišnjih izvještaja detaljan pregled građe koja je činila profesorsku i učeničku knjižnicu daju nam inventarne knjige koje se i danas čuvaju u knjižnici Gimnazije. Najstarija inventarna knjiga je iz prve polovice 19. st. na latinskom i njemačkom jeziku. Knjige su popisane abecednim redom prema naslovu djela što je vidljivo na Slici 7. Osim inventarnog broja, donose se i imena i prezimena autora, naslovi djela, broj primjeraka i svezaka te vrsta uveza.

Slika 7: Inventar učeničke knjižnice Kr. velike gimnazije u Požegi XII, od god. 1869. do 1912., od inventarnog (tekućeg broja) 1 – 778

⁵⁹ Stipanov, J. Nav. dj., str. 83

⁶⁰ Potrebica, F. Isto, str. 31

Sredstva za nabavu novih knjiga dobivana su iz učeničkih davanja pri upisu u školu, a smjele su se nabaviti samo one knjige koje su odobrile prosvjetne vlasti. Učenici su također organizirali i plesove na kojima su prikupljali sredstva od kojih je dio utrošen i na kupnju knjiga.⁶¹ Iz godišnjih izvještaja saznajemo kako je knjižnica, osim kupnjom, obogaćivala svoj fond i putem donacija mnogih privatnih osoba te kulturnih i obrazovnih ustanova. Od ustanova između ostalih navode se Visoka kr. zemaljska vlada, odjel za bogoštovlje i nastavu, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Narodna knjižnica i čitaonica iz Pleternice i dr. Također je svake godine dobivala određen broj knjiga od hrvatskih književnih društava čijih je bila član. Od privatnih osoba darovali su joj knjige Josip Andrić, Antun Petković, Emil Tanay i mnogi drugi. U početku je uglavnom nabavljana teološko-filozofska literatura na grčkom i latinskom jeziku, a nakon što Gimnaziju preuzimaju pavlini, ekspavlini i franjevci, u drugoj polovici 18. stoljeća te 19. stoljeću, nabavlja se humanistička i religiozna literatura na latinskom, grčkom, njemačkom i drugim jezicima. U vrijeme Hrvatskoga narodnog preporoda nabavlja se i literatura na hrvatskom jeziku.⁶² Veliki broj knjiga i časopisa na hrvatskom jeziku iz toga razdoblja i danas se čuvaju u knjižnici.

Osim stručne i referentne literature te književnosti, nabavljan je i velik broj naslova periodike (*Pedagoški rad, Kulturni radnik, Jezik, Čovjek i prostor, Naša stvarnost, Školske novine, Priroda, Sociologija...*) od kojih se neki i danas čuvaju u knjižnici. Prema Godišnjem izvještaju za školsku godinu 1961.-62. knjižnica je dobivala čak 23 književna i stručno-pedagoška časopisa.

Učeničku knjižnicu uglavnom su činila lektirna djela te beletristika (slagana po veličini i abecedi), a knjige su se izdavale dva ili tri puta tjedno, a po potrebi pod velikim odmorom što se može iščitati iz izvještaja knjižničara za određenu školsku godinu. O radu učeničke knjižnice govori i ulomak iz Godišnjeg izvještaja za školsku godinu 1967.-68.: „Pojedini učenici pomažu pri izdavanju knjiga. U knjižnici se vrše konzultacije učenika o pisanju referata, održavaju se književne večeri, a također je literarna sekcija koristila za svoje sastanke i izdavanje svog časopisa *Odjek*.“⁶³ U učeničkoj knjižnici u posebnom ormaru bila je smještena i knjižnica školskih udžbenika kojom su se služili isključivo nastavnici o čemu govore izvještaji knjižničara 60-tih godina 20. st.

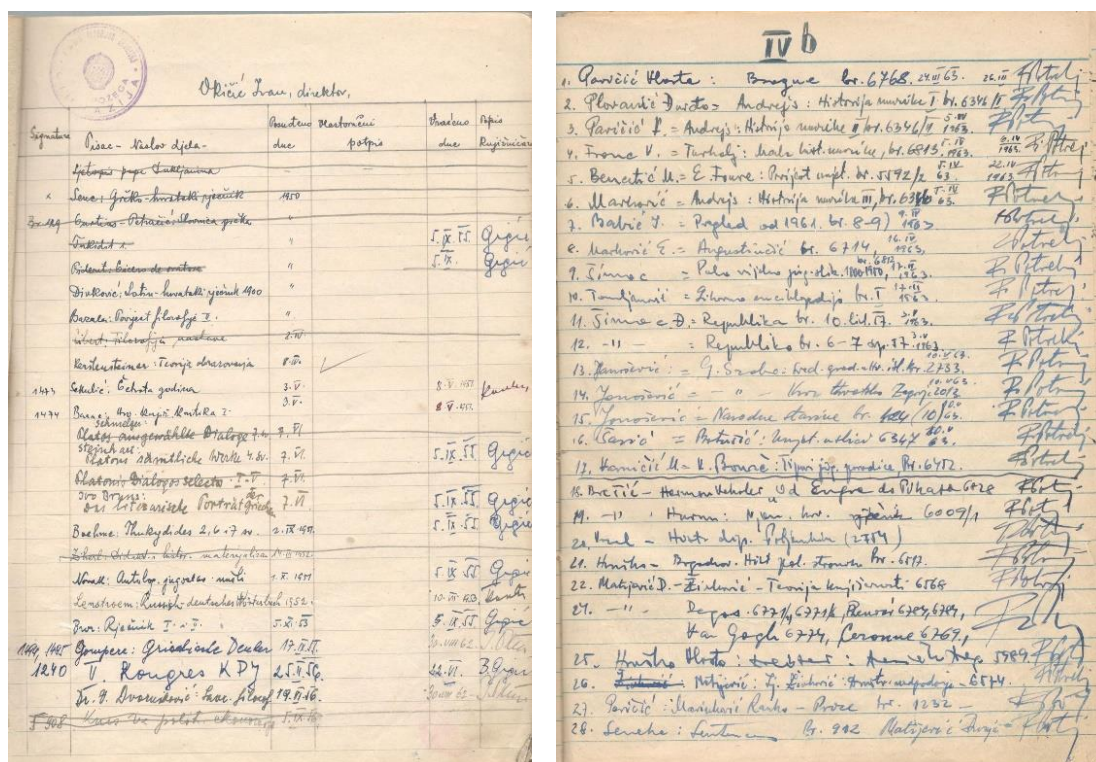
---

⁶¹ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1973.-74. Str. 15

⁶² Isto, str. 120

⁶³ Godišnji izvještaj : šk. god. 1967.-68. Str. 31

Učenici su u čitaonici knjižnice mogli čitati i literaturu iz profesorske knjižnice. Knjižnica je bila bogata građom, međutim bilo je godina kada je zbog manjka materijalnih sredstava, nabava novih naslova bila slaba pa su se korisnici morali služiti Gradskom knjižnicom i privatnim knjižnicama.⁶⁴ Vidljivo je da su profesori i učenici rado posjećivali knjižnicu i služili se literaturom koja im je bila na raspolaganju o čemu svjedoči zabilješka M. Pintara: „Kad čovjek razgledava i pregledava knjige u ovoj biblioteci, opaža da su mnogo čitane. Često put su tekstu sa strane dodane bilješke i opaske.“⁶⁵ U knjižnici se i danas čuvaju knjige posudbi učenika i profesora. Najstarije su sačuvane knjige posudbi iz 50-ih i 60-ih godina 20. st., a prikazane su na Slici 8.

Slika 8: Knjige posudbi profesora i učenika iz 50-ih i 60-ih godina 20. st.

Knjižnicom su se osim profesora i učenika služili i građani te studenti.⁶⁶ Njezinom građom služili su se, kao i danas, u izradi radova (seminarskih, znanstvenih, a u ranijem razdoblju i maturlnih radova) te individualnom i stručnom usavršavanju.

⁶⁴ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1963.-64. Str. 115

⁶⁵ Pintar, M. Nav. dj., str. 79

⁶⁶ Usp. Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1959.-60. Str. 23

Za vrijeme Drugog svjetskog rata knjižnica je doživjela i velika oštećenja jer je u njoj u nekoliko puta boravila vojska (ovisno kako se mijenjala vlast). Godine 1944. nedostaje oko 450 djela,⁶⁷ a u izvještajima nakon ratnih godina više se ne spominje vrijedna numizmatička zbirka.

„Teško je pratiti sudbinu knjiga Požeškoga kolegija. Osim knjiga koje su dospjele u Osječku gimnaziju, a potom su (1789.) predane Sveučilišnoj knjižnici u Pešti, iz Požege je preneseno u Zagreb 115 djela (u 142 sveska) i pohranjene su u zagrebačkoj Akademskoj knjižnici.“⁶⁸ O bogatstvo djela koja su činila knjižničnu građu govori i činjenica da je 1949. godine preneseno 970 djela (uglavnom knjige isusovačkog kolegija) u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu, a na inicijativu njezinog bibliotekara, Požežanina Tomislava Jakića.⁶⁹ „Neposredno nakon rata predala je ova gimnazija iz svoje profesorske knjižnice Državnom arhivu u Zagrebu nekoliko tisuća knjiga da se tim kulturnim i prosvjetnim blagom mogu koristiti širi naučni krugovi u našoj zemlji, kojima bi i samo postojanje toga blaga u skromnom počeskom ambijentu ostalo možda i nepoznato, a koji bi možda i do naše Požege teže dolazili u časovima znanstvenih potreba.“⁷⁰ Isusovačka knjižnica bila je izuzetno vrijedna, od nje je bila samo bogatija knjižnica zagrebačkog kolegija. Tu se posebice ističu knjige na glagoljici.⁷¹

Osim profesorske i učeničke knjižnice, gimnazijsku knjižnicu činile su i: knjižnica književnog društva gimnazijske mladeži „Zvezda“ (osnovana šk. god. 1875./76.), knjižnica Društva za potporu siromašnih učenika gimnazije (osnovano 1854.), knjižnica Jugoslavenskog srednjoškolskog društva „Štrosmajer“ (30-ih godina 20. st.)⁷² Uz spomenute knjižnice osniva se i knjižnica školskih udžbenika. Na taj način svi su učenici imali mogućnost doći do knjiga i udžbenika važnih za praćenje nastave i uspješno svladavanje gimnazijskog programa.

5.1.1. Djelovanje knjižnice unutar Centra za usmjereno obrazovanje „Zvonko Brkić“

Gimnazija je tijekom svog postojanja prikupila zaista vrijednu i veliku zbirku knjiga. Tako je 1976. godine u trenutku uspostave Centra za usmjereno obrazovanje „Zvonko Brkić“ donijela, kako Filip Potrebica navodi, oko 30000 knjiga koje su pripadale profesorskoj i učeničkoj

---

⁶⁷ Potrebica, F. Isto, str. 127-128

⁶⁸ Isto, str. 131

⁶⁹ Isto, str. 129

⁷⁰ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1963.-64. Str. 114

⁷¹ Usp. Potrebica, F. Nav. dj., str. 131-143

⁷² Isto, str. 123-127

knjižnici. Ponovnom uspostavom Gimnazije knjige su vraćene uz neka manja oštećenja.⁷³ Međutim, posljednji izvještaj Gimnazije prije uspostave Centra, *Godišnji izvještaj za školsku god. 1975.-76.* navodi: „Učenička i nastavnička knjižnica imaju zajedno oko 20.000 primjeraka knjiga naučnog i beletrističkog sadržaja, počevši od klasika stare grčke i rimske književnosti do djela najnovijih pisaca svjetske i naše literature.“⁷⁴

U Centru su radile dvije knjižnice, profesorska i učenička. Prvi godišnji izvještaj Centra navodi kako su učeničku knjižnicu smještenu u prizemlju bivše Gimnazije činile knjižnice srednjih škola koje su ušle u sastav Centra (među kojima je i gimnazijska), a brojila je 10 387 knjiga. Knjižničarka učeničke knjižnice tada je bila Ljubica Zabrdac. Dok je profesorsku knjižnicu činio fond gimnazijske profesorske knjižnice i nabavljene knjige od osnutka Centra s otprilike 16 000 knjiga. A njome su se služili učenici i profesori Centra, građani i studenti⁷⁵ te znanstvenici.⁷⁶ Knjižnicu je u to vrijeme vodio Filip Potrebica.

U knjižnici se organiziraju izložbe, predavanja, susreti s književnicima, radi se s učenicima pjesnicima (koji sa svojim radovima sudjeluju na pjesničkim natjecanjima republičkog i medurepubličkog karaktera). Učenici pedagoškog i kulturološkog usmjerenja obavljali su dio praktične nastave u knjižnici, a djelovala je i grupa mladih knjižničara.⁷⁷ U nekoliko zadnjih godina djelovanja Centra, tj. Godišnjih izvještaja, nemamo podataka o radu knjižnice.

O tom dijelu povijesti i možemo vidjeti dokaze u današnjoj knjižnici u velikom broju knjiga koja nose pečat Centra, a koje su još uvijek dio aktivnog knjižnog fonda.

5.1.2. Djelovanje knjižnice nakon obnove Gimnazije

Osamostaljenjem Republike Hrvatske i ukidanjem Centra, Gimnazija ponovno djeluje kao samostalna škola. Profesorsku knjižnicu tada vodi Maja Vuković koja u Godišnjem izvještaju za školsku godinu 1991./92. navodi: „Zbog minimalnih sredstava i izvanrednih ratnih prilika, u protekloj godini nabavljen je manji broj knjiga. Za vrijeme najtežih ratnih operacija rariteti su pohranjeni na sigurno mjesto.“ Knjižni fond tada čini 9940 znanstvenih djela i beletristike te 793 udžbenika. Učeničku knjižnicu vodi Ljiljana Gecan. Knjižnicom se koriste učenici Gimnazije (samo u jednoj smjeni), ali i učenici i profesori

---

⁷³ Usp. Potrebica, F. Tri stoljeća Požeške gimnazije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1994. Str. 330-331

⁷⁴ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1975.-76. Str. 5

⁷⁵ Usp. Godišnji izvještaj : školska godina 1979.-80. Str. 103

⁷⁶ Usp. Godišnji izvještaj : školska godina 1986.-87. Str. 49

⁷⁷ Usp. Godišnji izvještaj : školska godina 1985.-86. Str. 37

drugih škola te studenti i građani. Tada je učenička knjižnica imala oko 12500 knjiga, od toga oko 820 časopisa starijih godišta.⁷⁸ Vidljivo je da je broj smanjen u odnosu na brojčano stanje prije ulaska u Centar.

Novi naslovi nabavljani su kupnjom prema potrebama korisnika (uglavnom lektirni naslovi, ali i stručna literatura), ali i donacijom institucija i privatnih osoba. Posebice treba istaknuti Adama Perića, bivšeg učenika, koji je u školskoj godini 1993./94. darovao „otprilike 2200 naslova beletristike, stručnih knjiga, rječnika, leksikona i enciklopedija.“⁷⁹ U knjižnici se nalazi popis darovanih naslova iz kojega je vidljivo da je broj darovanih naslova veći nego što se navodi u Godišnjem izvještaju za navedenu školsku godinu. Popisano je 2529 naslova.

Narednih godina određeni broj naslova donirali su i bivši učenici i djelatnici: knjižničar Branko Kolić (140 knjiga), Kruno Matešić (81 knjiga), obitelj Pintarić (225 knjiga) te institucije: SABRE Fondacija, Austrijski kulturni institute te Ministarstvo prosvjete i športa.

Tijekom školske godine 1997./98. knjižni fond je radi zaštite premješten na dvije lokacije jer su u Gimnaziji bili građevinski radovi (nakon potresa). Knjižnica je bila dislocirana kratko vrijeme u tri prostorije Hrvatskog doma, a zatim u zgradu Požeške biskupije. Ukupan fond gimnazijske knjižnice brojio je oko 32000 knjiga, a dijeljen je na: učenički fond knjiga, stručni fond i zaštićeni fond knjiga. Tada je ustanovljena i *Zavičajna zbirka Possegana* koja sadrži građu o Gimnaziji, gradu Požegi i Požeštini u svim znanstvenim disciplinama i strukama, djela autora koji su rođeni ili su djelovali u zavičaju, građu tiskanu u lokalnim tiskarama i dr.

Povodom tristote obljetnice djelovanja Gimnazije organizirana je izložba *Tri stoljeća za treće tisućljeće* u Gradskom muzeju Požega (16.10.-10.11.1999.) gdje su uz građu Muzeja izložene i zaštićene knjige fonda profesorske knjižnice te pojedina stara učila iz Gimnazije.

Voditelj knjižnice, knjižničar Branko Kolić u to vrijeme vodio je grupu Mladih knjižničara koji su mu pomagali u sređivanju i vođenju knjižnog fonda.⁸⁰

---

⁷⁸ Godišnji izvještaj : školska godina 1991/92. Str. 21-23

⁷⁹ Gimnazijski godišnjak : školska godina 1992./93. : školska godina 1993./94. Str. 51

⁸⁰ Gimnazijski godišnjak : za školsku godinu 1994./95. : 1995./96. : 1996./97. : 1997./98. Str. 6-19

5.2. *Profesorska knjižnica – zaštićeni fond*

Zaštićeni fond knjižnice u Gimnaziji, koji neformalno nosi naziv *Profesorska knjižnica*, čuva se u školskome Muzeju, kao što je prikazano na Slici 9, a koji se nalazi na prvom katu iznad prostora knjižnice. Potrebu zaštite navedene građe istakla je knjižničarka Maja Vuković u svom izvještaju za školsku godinu 1991./92.: „Sve knjige tiskane do 1850. god. moraju se izdvojiti, i na temelju toga popisa ustanoviti novu, realniju profesorsku knjižnicu, kao kulturno-povijesni spomenik, i tako je trajno zaštititi.“⁸¹ Iscrpno govori o svim potrebnim koracima zaštite profesorske knjižnice, od osiguranja adekvatnog prostora do kompjutorske obrade građe kako bi bila preglednija i dostupnija korisnicima. Također ističe i nužnu suradnju s matičnom knjižnicom pri sređivanju građe, a „s ciljem izrade zajedničkog Kataloga rariteta u požeškim knjižnicama.“⁸²

Slika 9: Profesorska knjižnica (foto: Marija Mrkojević)

Gimnazija je u prosincu 1994. godine podnijela *Zahtjev za registraciju profesorske knjižnice požeške Gimnazije kao spomenika kulture*. Knjižni fond profesorske knjižnice proglašen je pokretnim spomenikom kulture od nacionalnog značaja "B" spomeničke kategorije u

---

⁸¹ Godišnji izvještaj : školska godina 1991/92. Str. 22

⁸² Isto, str. 23

prosincu 1995. godine. Upisana je u Registar pokretnih spomenika kulture Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine – Povjerenstvo Osijek pod registarskim brojem 157. Knjižni fond broji oko 15 000 svezaka, a čini ga profesorska knjižnica nastala po osnutku Isusovačke gimnazije 1699. godine i učenička knjižnica, koja datira od 1869. godine. Profesorska knjižnica obiluje bogatom građom koja pokazuje povijesni razvoj škole od njezinog osnutka, svjedoči o promjena i događanjima tijekom tri stoljeća svoga postojanja.⁸³ Građa se čuva u starim vitrinama, originalnom namještaju, a najstariji i najvrjedniji primjerci izloženi su pod staklenim zvonima za zaštitu građe.

U šk. god. 1998./1999. zaštićeni fond upisan je u UNESCO-ovo *Pamćenje svijeta*, svjetski popis ugroženih knjižničnih zbirki i arhivskih fondova. S ciljem zaštite građe na njemačkom jeziku (gotici) knjižnica se uključila u međunarodni bibliografski projekt *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*. Popisana je referentna zbirka na njemačkom jeziku među kojima se nalaze i enciklopedije iz 19. st.: *Die Osterreichisch-Ungarische Monarchie in Wort und Bild*; Ralfus Herman, *Real-encyclopädie*, Mainz, 1867.; Ra. Schmidt, *Encyclopädie...*, Leipzig, 1876.-1887.; *Handbuch der Kulturgeschichte; Geschichte der Kunst*; Max Duncker, *Geschichte der Alter-Thums*, I-IV., 1860.-1863.; Joseph Kurschner, *Conversations- Lexikon*, I-VII., Berlin-Stuttgart (1888.-1893.); Brehms, *Thierleben*; Darwin, *Gesammeltewerke* i dr. Također su popisane i stručne knjige iz filozofije, povijesti, zemljopisa, filologije, umjetnosti, biologije, kemije, fizike, astronomije, psihologije, pedagogije i dr. područja. Neke od njih su: Wilmsen, *Handbuch der Naturgeschichte für die Jugend und ihre Lehrer*, Leipzig, 1850.; Ludwig Lange, *Römische Alterthümer*, Berlin, 1863.; Klein, *Geschichte des Drama's*, Leipzig, 1865.; Darwin, *Gesammelte Werke*, Stuttgart, 1875.; Brehms, *Tierleben*, Leipzig. 1876.; Ranke, *Der Mensch*, Leipzig, 1886.; Fr. Nansen, *In Nacht und Eis*, Leipzig, 1897.; Cathrein, *Moral-Philosophie*, Freiburg, 1899.; Sammlung Goschen, *Analytische Geometrie der Ebene*, Leipzig. 1905. i dr.⁸⁴

Knjižnica je tijekom svoje povijesti zbog raznih razloga ostajala osiromašena. Gimnazija je tako, nastojeći okupiti svoju zbirku, od 1994. godine učinila niz akcija u svezi povrata knjižne građe koja joj je oduzeta odlukom Ministarstva prosvjete, odjela za srednje škole 1948. godine. Nakon tri godine Gimnaziji je vraćeno oko 260 djela.⁸⁵ U arhivi knjižnice pronađen je popis djela iz fonda knjižnice s naznakom *Popis – NSK* na kojemu je popisano 355 djela za koji

---

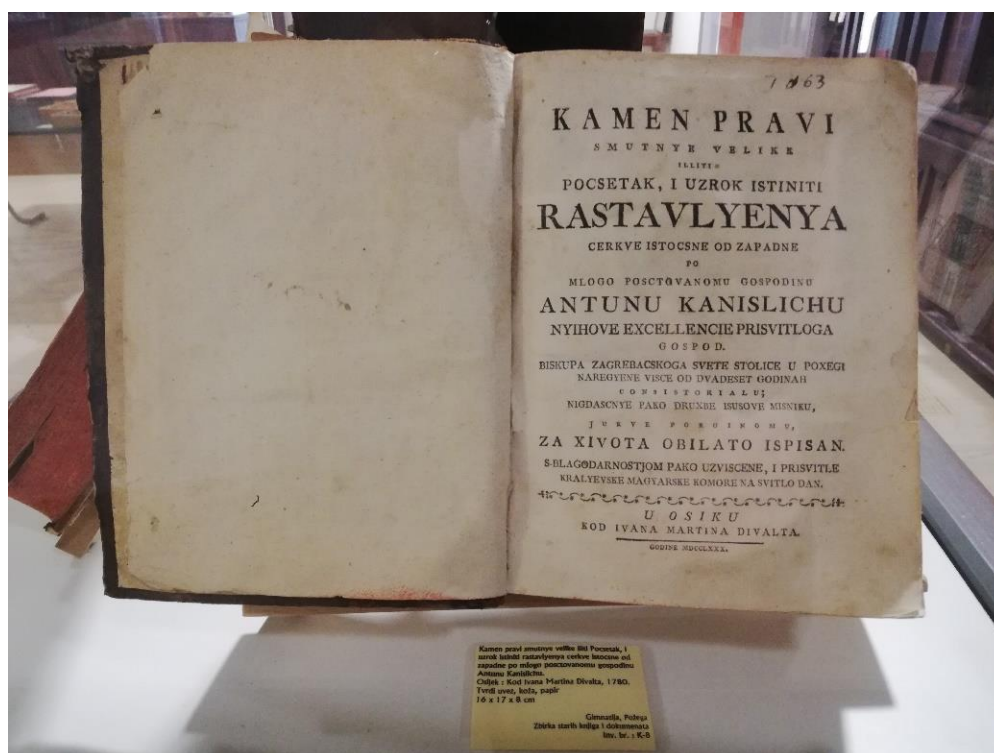
⁸³ Usp. Rješenje Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Povjerenstvo Osijek, Klasa : 61208/95-01/23, Ur.br.: 2158-18D1-95-03

⁸⁴ Usp. Izvješće učeničke i bivše profesorske knjižnice za škol. god. 1998./99. // Arhiva knjižnice. Str. 2-3

⁸⁵ Gimnazijski godišnjak : za školsku godinu 1994./95. : 1995./96. : 1996./97. : 1997./98. Str. 6-19

možemo pretpostaviti da sadrži stvaran broj vraćene knjižne građe iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Neka od starijih vrijednih djela koja se danas čuvaju u školskome Muzeju su: Homeri *Odyssea*, Basilea, 1582.; M. Tullii Ciceronis, *Epistolae*, Basileae, ex officina Heruagiana Anno MDXXXIII (1534.); Ioannis Lucii, *De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*, Amsterdami apud Ioannem Blaew, 1666.; Juraj Habelić, *Pervi otza nassega Adama greh*, Gradcz, 1674.; Peryra Benedicto, *Elucidarium sacrae theologiae moralis*, Venetiis, 1678.; Johann Weichard Valvasor, *Die Ehre des Hertzogthums Krain*, Laybach, 1689.; Claudius la Croix, *Theologia moralis, tomulus VIII. et ultimus*, Herm, Busenbaum, Colonia Agrippina, 1714., *Biblia sacra*, Venetiis, 1730.; Ivan Belostenec, *Gazphylacium*, 1740.; Daniel Farlati, *Illyricum sacrum* I - IV tom, Venecija, 1751. i 1769.; Adam Baltazar Krčelić, *Historiarum chatedralis ecclesiae Zagrebiensis*, Zagreb, 1770.; Antun Kanižlić, *Kamen pravi smutnye velike*, Osijek, 1780. (prikazan na Slici 10); Ernst Hallier, *Deutschlands flora*, Leipzig, 1806. i brojna druga djela.

Slika 10: Antun Kanižlić, *Kamen pravi smutnye velike*, Osijek, 1780.

Kao što je vidljivo iz navedenih primjera, građu zaštićenog fonda čine djela u rasponu od 16. do 20. st. Knjige iz 17. st. uglavnom su tiskane na latinskom jeziku, a one iz 18. st. tiskane su na latinskom i njemačkom jeziku, a tek koja na hrvatskom jeziku. Najveći broj knjiga je iz 19.

(i to uglavnom na njemačkom jeziku, ali i hrvatskom jeziku, posebice iz razdoblja Hrvatskoga narodnoga preporoda) i 20. st. Tu se nalaze djela Ivana Šveara, Tadije Smičiklase, Franje Račkog, Vjekoslava Klaića, Ljudevita Gaja, Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Matije Mesića i brojnih drugih. Osim knjiga, čuvaju se i časopisi i zbornici, npr. *Glasnik Hrvatskog prirodoslovnog društva*, *Vienac*, *Nastavni vjesnik*, *Napredak* i dr. Također se tu nalaze i brojna izdanja važnih kulturnih institucija kao što su Matica ilirska (hrvatska) te JAZU (HAZU), npr. *Rad*, *Grada za povijest književnosti* i dr.

U suradnji s Filozofskim fakultetom u Zagrebu, Odsjekom za informacijske znanosti, a pod vodstvom prof. Jadranke Lasić-Lazić i prof. Hrvoja Stančića studenti su 2010. godine skenirali naslovnice građe koja se tada nalazila u prostoru Muzeja. Cilj je bio katalogizirati građu po skeniranim naslovnicama na Fakultetu i učiniti je dostupnom na Internetu. Zapisi dijela građe vidljivi su u knjižničnom programu Kohi koji koristi Fakultet. Suradnja nije nastavljena. Na sastanku održanom u studenom 2018. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na kojemu su sudjelovali Marijana Glavica, Irena Kranjec, Dobrica Pavlinušić, ravnateljica Gimnazije dr. sc. Vesna Vlašić, te knjižničarke Ivana Kajinić Čenić i Anamarija Ivčetić zaključeno je da je najbolje obradu raditi ispočetka u računalnom programu Metel Win koji koristi školska knjižnica uz prethodni odabir građe prema kriterijima koje donese Škola (s obzirom da ne postoji popis zaštićene građe, koliko je poznato, ali se za njim traga). Filip Potrebica iznosi podatak o 260 knjiga koje su zaštićene.⁸⁶

Danas su ta djela složena po područjima (u skladu s UDK) zahvaljujući diplomiranoj knjižničarki i muzeologinji Idi Jurković koja je radila u Gimnaziji na zamjeni od 2015. do 2017. godine. Krajnja godina koja je odabrana za čuvanje građe u tom prostoru je 1918. Idući korak u sređivanju građe je popisati knjižni fond, složiti građu abecednim redoslijedom unutar samoga područja te izraditi katalog u digitalnom obliku.

5.3. Knjižnica danas

Knjižnica Gimnazije u Požegi multimedijalno je središte u kojemu učenici i profesori, ali i građani, šire svoje znanje i vidike. Knjižnična građa je objedinjena, ne dijeli se više na profesorsku i učeničku knjižnicu. Fond koji je zaštićen i datiran do 1918. godine nalazi se u

---

⁸⁶ Usp. Potrebica, F. Tri stoljeća požeške gimnazije. // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora požeške Gimnazije, I. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003. Str. 25

školskom Muzeju, a ostatak građe je smješten u prizemlju knjižnice i galeriji. Građa koja još čeka na obradu djelomično se nalazi u knjižnici te u prostoru Arhiva škole. Knjižničarke Ivana Kajinić Čenić (40 sati tjedno) i Anamarija Ivčetić (20 sati tjedno) za posudbu i obradu knjižnične građe koriste računalni program Metel Win koji je u uporabi od 2009. godine. Korisnicima je dostupan mrežni katalog kako bi što lakše i brže mogli doći do informacija o željenim izvorima znanja. Trenutno je uvedeno gotovo 9000 djela. Broj se svakodnevno povećava s reinventarizacijom starih i uvođenjem novih knjiga.

Slika 11: Dio knjižnične građe u posudbenom dijelu knjižnice

5.3.1. Knjižnična građa

Građu knjižnice uglavnom čine lektirni naslovi, dok je ostala građa organizirana u sljedećim zbirkama: Referentna zbirka, Zavičajna zbirka *Possegana*, Zbirka beletristike i Zbirka literature na stranom jeziku. Referentna zbirka (463 jedinice građe) okuplja enciklopedije, rječnike, leksikone, gramatike, pravopise koji su smješteni u ostakljenim ormarima knjižnice i čitaonice. Posebice se ističe Zavičajna zbirka *Possegana* koja broji 501 jedinicu građe iz različitih područja (povijesti, geografije, ekologije, demografije, religije, obrazovanja, književnosti i dr.) smještena u dvije obostrane staklene vitrine. Taj broj bio bi puno veći s obzirom na knjižničnu građu koja bi teoretski mogla pripadati navedenoj zbirci (djela požeških

autora poput Julija Kempfa, Dragutina Lermana i dr.), no veliki broj naslova izdanih do 1918. godine smješten je u školskom Muzeju kako bi se zaštitio. Najveće bogatstvo za Gimnaziju unutar te zbirke čine godišnja izvješća Gimnazije od kojih je najstarije sačuvano iz 1883., a koja svjedoče o povijesti škole. Također se tu čuvaju i ostala izdanja Gimnazije te njezinih djelatnika i učenika, ali i brošure, katalozi izložbi, razglednice, fotoalbumi, kulturni dnevници literarne sekcije i drugo. Također se čuvaju i određene serijske publikacije izdavane u Požegi (ali nisu sva izdanja kompletna): *Historia Possegana novae themae*, *Požeški narodni kalendar*, *Požeški zbornik : književnost, umjetnost, nauka, ekonomika, društvo*, *Radovi zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, *Sportski almanah općine Slavonska Požega*, *Traženja : časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja*, *Vjesnik Muzeja Požeške kotline*, *Zlatna dolina : godišnjak Požeštine*, *Zlatna dolina : zbornik radova Požeštine*. Knjižnica većinu naslova koji se čuvaju u toj zbirci daje svojim korisnicima na posudbu što inače nije uobičajeno za takvu zbirku. Zbirku beletristike (522 jedinice građe) čine svjetski bestseleri, romani za mlade i druga djela namijenjena slobodnom čitanju koja se zadnjih godina nabavljaju prvenstveno zahvaljujući prikupljenoj zakasnini ili donacijama. Ta je zbirka, uz lektiru prikazanu na Slici 11, najčitanija. Zbirku literature na stranom jeziku (779 jedinica građe) najvećim dijelom čini literatura na engleskom jeziku, zatim njemačkom, a nešto manje na talijanskom, francuskom, slovačkom, srpskom i španjolskom jeziku. Uglavnom su to jezici koji se podučavaju u redovnoj (engleski i njemački jezik) ili fakultativnoj nastavi (talijanski i slovački jezik). Nabavljenom građom nastoji se što više biti potpora odgojno-obrazovnom procesu.

Knjižnica je pretplaćena na nekoliko časopisa: *Čovjek i svemir*, *Društvena istraživanja*, *Hrvatski jezik*, *Jezik*, *Kronika požeško-slavonska*, *Matematika i škola*, *Medijska istraživanja*, *Meridijani*, *National geographic Hrvatska* i *Školske novine*. Taj broj nastoji se povećati u suradnji s vodstvom škole što otežava dosta teško financijsko stanje škole.

Škola se godinama bori s nedostatkom financijskih sredstava za nabavu građe. „Naši se učenici pomažu i gradskom knjižnicom i privatnim knjižnicama. Mi imamo više starih knjiga, a manje novih“⁸⁷, zapis je iz *Godišnjeg izvještaja za školsku godinu 1963./64.* koji je i danas aktualan. Sredstva za obnovu knjižnog fonda su rijetka ili mala. U *Izvješću o izvršenom stručnom nadzoru u školskoj knjižnici Gimnazije Požega* u siječnju 2016. voditeljica Županijske matične službe Mirjana Franculić je zapisala: „Nabava građe iznimno je niska i potpuno ispod

---

⁸⁷ Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1963.-64. Str. 115

Standarda. U 2015. godini nabavljeno je svega 14 primjeraka knjižne građe od čega je 12 kupljeno a 2 darovano... Grad, Županija i Ministarstvo nisu izdvojili sredstva za nabavu knjižnične građe za školsku knjižnicu Gimnazije Požega.“⁸⁸ Upravo je to razlog zbog kojega je knjižnica 2016. godine uz odobrenje Školskoga odbora u svoj *Pravilnik o radu knjižnice* uvela naplatu zakasnine. Sredstva prikupljena od zakasnine koriste se za nabavu lektirnih djela te beletristike namijenjene mladima ili za nabavu stručnih knjiga. Knjižnica i dalje često dobiva donacije bivših učenika i zaposlenika te raznih ustanova. Gradska knjižnica i čitaonica u Požegi darovala je 2017. godine 213 knjiga, ali i druge obrazovne, kulturne i društvene ustanove s vremena na vrijeme daruju knjižnicu: Učilište „Maestro“ u Požegi, Umjetnički paviljon u Zagrebu, Ogranak Matice hrvatske u Požegi, Požeško-slavonska županija, Ministarstvo kulture, HAZU i dr. Istaknut ćemo samo neke od donacija bivših učenika i zaposlenika: Josip Bešta (175 knjiga), Boris Gerbec (83 knjige) i Željko Pavić (34 knjige). U školskoj godini 2018./2019. Ministarstvo znanosti i obrazovanja odobrilo je sredstva za nabavu lektire i stručnih knjiga što je uvelike pripomoglo obnovi fonda.

Od neknjižne građe (koja je uglavnom darovana) ima 100-injak primjeraka koji nisu katalogizirani ni inventarizirani. Pri nabavi, knjižničarke se vode potrebama učenika i profesora. Nastoje obnoviti fond knjižnice, učiniti ga aktualnijim i zanimljivijim. Zbog neredovitog i slabog otpisa prijašnjih godina, knjižničarke su, u suradnji s matičnom službom, 2016. i 2018. godine provele djelomičnu reviziju i otpis građe kako bi se sredila građa i dobila slika njezina stvarnog stanja. Slijedi sređivanje *Profesorske knjižnice*.

Putem društvene mreže Facebooka i mrežne stranice Škole na kojemu knjižnica ima svoj proctor, knjižničarke redovito obavještavaju svoje korisnike, kojih je u ovoj školskoj godini 556 (učenika i djelatnika škole), o novitetima i događanjima u knjižnici.

5.3.2. Aktivnosti knjižnice

Knjižnica se osobito ističe svojom prostranošću što joj omogućava lakši rad s korisnicima i organizaciju predavanja, radionica, izložbi i projekcija. Zauzima oko 500 m² što je u skladu sa Standardima za školske knjižnice. Korisnici imaju na raspolaganju prostor za samostalan i grupni rad s oko 90 mjesta, te osam računala s pristupom internetu. Zbog funkcionalnosti prostora, u knjižnici se često održavaju razna predavanja što je vidljivo na Slici 12, radionice vezane uz knjižnični odgoj i obrazovanje, izborna nastava (povijesti, geografije, hrvatskoga

---

⁸⁸ Izvješće o izvršenom stručnom nadzoru u školskoj knjižnici Gimnazije Požega, Ur. Broj: 6-2016-M, str. 3

jezika) i izvannastavne aktivnosti (dramske i literarne skupine, zbora) kao i predavanja, seminari i drugo u suradnji s raznim kulturnim i obrazovnim institucijama; predstavljanja knjiga, priredbe, koncerti, izložbe i sl. Učenici rado provode slobodno vrijeme u knjižnici kako za učenje tako i za odmor ili druženje. Gimnazijalci su aktivni korisnici, u šk. god. 2017./2018. bilo je 1969 posudbi i 1664 posjete (broj članova knjižnice bio je 553). S obzirom da se nastava u Gimnaziji odvija samo u jednoj smjeni, knjižnica je otvorena svojim korisnicima od 8,00 do 15,00 sati.

Školska knjižnica surađuje s Gradskom knjižnicom i čitaonicom u Požegi, Gradskim muzejom u Požegi, Veleučilištem u Požegi, Državnim arhivom u Slavonskom Brodu – Odjel u Požegi, Povijesnim društvom Požega, Hrvatskim školskim muzejom, Filozofskim fakultetom u Zagrebu, Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu, izdavačkim kućama te drugim kulturnim i obrazovnim institucijama koje obogaćuju njezin rad.

Slika 12: Predavanje u knjižnici (foto: Marija Mrkojević)

Knjižničarke, osim stručne knjižnične djelatnosti te kulturne i javne djelatnosti, provode neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost, održavaju niz predavanja i radionica za svoje korisnike. Neke od tema su: obrada zadane teme i pisanje referata, pretraživanje baza podataka, javni govor i druge. Osposobljavaju učenike za samostalno učenje, pomažu im u odabiru

literature za učenje i slobodno čitanje. Uključuju se u razne projekte, kao npr. *Čitanjem do zvijezda*, *Tulum s(l)ova*, *Zeleni filmovi u vašoj školi*, *Zašto uopće čitati?* i dr. kako bi kod učenika potakli čitanje i osvijestili neke od aktualnih tema, potakli kritičko razmišljanje važno za buduće intelektualce. Na taj način nastoje pripremiti učenike za život kako bi se lakše snašli u svijetu odraslih u koji stupaju nakon mature.

Školske knjižničarke nastoje pridonijeti razvoju rada knjižnica općenito pa se uključuju i u pilot-projekte, npr. u šk. god. 2017./2018. uključile su se u *Knjiga na mreži* (internet uslugu namijenjenu prvenstveno knjižnicama i ustanovama koje posjeduju knjižnice te žele knjige iz svojeg fonda, koje su namijenjene za otpis, razmjenjivati/dijeliti/prodavati s drugim knjižnicama/ustanovama). Također mentoriraju studentima informatologije pri obavljanju stručne prakse.

U sklopu knjižnice djelovale su ili još uvijek djeluju određene izvannastavne aktivnosti čije su voditeljice knjižničarke: Mladi knjižničari, Debatni klub *In medias res*, Novinarska grupa i Čitateljski klub. U tim aktivnostima učenici kvalitetno provode slobodno vrijeme i razvijaju svoje sposobnosti u područjima koja ih zanimaju.

Knjižničarke kao dio stručne službe sudjeluje u organizaciji rada škole, dio su uredničkog tima internetske stranice škole ili njezinih publikacija. Knjižnica je uistinu središte škole u kojemu rado borave učenici i profesori. Ništa se u školi ne događa, a da knjižnica na neki način nije uključena. Ona je *žila kucavica* Gimnazije u Požegi.

6. ZAKLJUČAK

Gimnazija u Požegi sa svojom trostoljetnom tradicijom važan je dio kulturne i obrazovne prošlosti grada Požege, Slavonije, ali i Republike Hrvatske. Posebice važnu ulogu u tome imala je njezina školska knjižnica koja je svojom građom i radom uspjela obogatiti život škole i samoga grada kroz cijelo svoje postojanje. Učinila je knjigu, a time i znanje, dostupnim zadovoljavajući sve potrebe svojih korisnika, a u skladu s vremenom u kojemu je djelovala. Njezin značaj za kulturu i obrazovanje vidljiv je kroz njezinu prošlost, ali i sadašnjost. Vjerojatno će tako biti i u budućnosti. Svojim svakodnevnim radom to dokazuje. U cijelosti je posvećena svojim korisnicima, od nabave potrebne građe do organiziranja raznih događanja u svrhu njihova obrazovnog, znanstvenog i kulturnog napretka.

Knjižnica je oduvijek bila važan izvor znanja, bez nje nema kvalitetne nastave, vrijednih rezultata učeničkog i profesorskog rada. Ona je temelj razvoja obrazovanja, odraz je znanja, ali i kulture. Njezina građa, skupljana tijekom tri stoljeća, govori u prilog tome. Dio je kulturnog i znanstvenog identiteta grada Požege.

Sve djelatnosti školske knjižnice u cijelosti se ostvaruju zahvaljujući uvjetima u kojima se te djelatnosti obavljaju, stručnom radu njezinih djelatnica, razumijevanju vodstava škole te suradnji sa Županijskom matičnom službom. Jedan od važnijih projekata koji joj slijede je sređivanje zaštićenoga fonda – *Profesorske knjižnice* (uz osiguranu stručnu pomoć) kako bi knjižnica u potpunosti bila na korist svojim korisnicima te kulturnoj i znanstvenoj zajednici.

Zbog nedostatka financijskih sredstava i potpore važnih institucija, od Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva kulture do Županije, osnivača Gimnazije, školska se knjižnica godinama bori s nabavom novih naslova. U današnje vrijeme nije dovoljno samo čekati potrebna sredstva, već se treba aktivno uključiti u traženje sponzora, pojedinaca i institucija koje bi rado investirale u knjižnicu. U svemu tome ne smijemo zaboraviti medije koji imaju veliku ulogu u stvaranju imidža škole pa tako i knjižnice. Iako je školska knjižnica poznata po svojoj kulturnoj i javnoj djelatnosti u gradu, ta dimenzija nije dovoljno iskorištena za samoreklamiranje i na tome se mora poraditi. Ovogodišnja obljetnica zasigurno je dobra prilika za planiranje i promoviranje u cilju obogaćivanja knjižnične građe, ali i zaštićenog fonda *Profesorske knjižnice* s kojom je potrebno upoznati lokalnu, ali i širu zajednicu.

Školska knjižnica Gimnazije u Požegi je tijekom svoje povijesti uvelike pridonijela razvoju svoga grada, ali i razvoju obrazovanja i knjižnica u Hrvatskoj. To je status koji se mora zadržati i u budućnosti.

7. LITERATURA

1. Bucić, P. i dr. Značenje požeške Gimnazije tijekom tri stoljeća njezina postojanja. // Radovi zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, 1(2012).
2. Gimnazijski godišnjak : školska godina 1992./93. : školska godina 1993./94.
3. Gimnazijski godišnjak : za školsku godinu 1994./95. : 1995./96. : 1996./97. : 1997./98.
4. Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2018./2019. // Gimnazija Požega. URL: http://www.gimpoz.hr/repos/files/1539589237gp_2018-19_fin_12102018.pdf (27.1.2019.)
5. Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1959.-60
6. Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1963.-64.
7. Godišnji izvještaj : šk. god. 1967.-68.
8. Godišnji izvještaj : za školsku godinu 1973.-74.
9. Godišnji izvještaj : školska godina 1979.-80.
10. Godišnji izvještaj : školska godina 1985.-86.
11. Godišnji izvještaj : školska godina 1986.-87.
12. Godišnji izvještaj : školska godina 1991/92.
13. Grgurevo – Dan Grada Požega. // Turistička zajednica Grada Požega. URL: <http://www.pozega-tz.hr/dogadanje/9-grgurevo-dan-grada-pozega> (28.11.2018.)
14. Izvješće o izvršenom stručnom nadzoru u školskoj knjižnici Gimnazije Požega, Ur. Broj: 6-2016-M
15. Izvješće učeničke i bivše profesorske knjižnice za škol. god. 1998./99.
16. Kempf, J. Požega : zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slob. i kr. grada Požega i požeške županije : s 4 priloga i 318 slika u tekstu. Požega ; Jastrebarsko : Matica hrvatska, Ogranak Požega : Naklada Slap, [1995].
17. Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija : mrežno izdanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130> (16.10.2018)
18. Knjižnice u Hrvatskoj. // Hrvatska enciklopedija : mrežno izdanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130#poglavlje2812798> (19.11.2018.)

19. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J. i Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti : Altagama, 2004.
20. Koydl, I. Naš meteorolog Andrija. // Almanah Požeške gimnazije povodom 270-godišnjeg jubileja 1699-1969., Slavonska Požega: Gimnazija, 1970.
21. Matić, T. Moje đачke uspomene iz požeške Gimnazije (188.-1891.). // Zbornik znanstvenih, stručnih i književno-umjetničkih radova bivših učenika i profesora požeške Gimnazije, II. knjiga. Jastrebarsko: Naklada Slap ; Požega: Gimnazija, 2003.
22. Milički, J. Iz povijesti školskih knjižnica u Hrvatskoj: Knjižnice srednjih škola u Zagrebu 1929.-1941. // Školske knjižnice : ključ za prošlost, sadašnjost i budućnost : brošura. Zagreb: HUŠK, 2012.
23. Petković, A. Obrazovanje djevojaka i prve učenice Gimnazije u Požegi. // Požeški zbornik IV. Slavonska Požega: Općinska konferencija socijalističkog saveza radnog naroda Slav. Požega, 1974.
24. Potrebica, F. Povijest knjižnica Požeške kotline. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1976.
25. Potrebica, F. Povijest knjižnica Požeške kotline. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1995.
26. Potrebica, F. Tri stoljeća Požeške gimnazije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1994.
27. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/2001 (715). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (12.2.2019.)
28. Rješenje Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Povjerenstvo Osijek, Klasa : 61208/95-01/23, Ur.br.: 2158-18D1-95-03
29. Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34/200, (698). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (28.1.2019.)
30. Stipanov, J. Knjižnice i društvo : od potrebe do mogućnosti. Zagreb: Školska knjiga, 2010.
31. Stipanov, J. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj : od početaka do današnjih dana. Zagreb: Školska knjiga, 2015.

32. Školski kurikulum 2018./19. // Gimnazija Požega. URL: http://www.gimpoz.hr/repos/files/1539589239kurikul_2018-19_fin_12102018.pdf (27.1.2019.)
33. Tri stoljeća za treće tisućljeće : izložba o djelatnosti Požeške gimnazije. Požega: Gimnazija u Požegi, 1999.
34. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/1997 (1616). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (28.1.2019.)
35. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (pročišćeni tekst). // Narodne novine 126/2012, (2705). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_11_126_2705.html (28.1.2019.)
36. Zgrada za 21. stoljeće. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/nova-zgrada> (27.1.2019.)
37. Zvezdarnica Otona Kučere. // Gimnazija Požega. URL: <http://www.gimpoz.hr/skola/zvezdarnica> (27.1.2019.)
38. Život i djelo Otona Kučere : zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa "Život i djelo Otona Kučere (1857.-1931.)", održanog na Zvezdarnici Zagreb, 7. prosinca 2007. godine, u povodu obilježavanja 150. godišnjice rođenja hrvatskog velikana Otona Kučere. Zagreb: Hrvatsko astronomsko društvo, 2008.

8. POPIS SLIKA

Slika 1. Spomenik fra Luki Ibrišimoviću Sokolu (foto: Tomislav Čenić)	8
Slika 2. Trg sv. Terezije u Požegi (foto: Tomislav Čenić)	9
Slika 3. Gimnazijska zastava iz 19. st. s likom sv. Alojzija Gonzage (izvor: Gradski muzej Požega) 11	
Slika 4. Zgrada Katoličke osnovne škole i Katoličke gimnazije (foto: Tomislav Čenić)	14
Slika 5. Zgrada Gimnazije u Požegi (foto: Tomislav Čenić)	16
Slika 6. Antun Mazek (izvor: Gradski muzej Požega)	23
Slika 7. Inventar učeničke knjižnice Kr. velike gimnazije u Požegi XII, od god. 1869. do 1912., od inventarnog (tekućeg broja) 1 – 778	24
Slika 8. Knjige posudbi profesora i učenika iz 50-ih i 60-ih godina 20. st.	26
Slika 9. Profesorska knjižnica (foto: Marija Mrkojević)	30
Slika 10. Antun Kanižlić, <i>Kamen pravi smutnye velike</i> , Osijek, 1780.	32
Slika 11. Dio knjižnične građe u posudbenom dijelu knjižnice	34
Slika 12. Predavanje u knjižnici (foto: Marija Mrkojević)	37

Školska knjižnica Gimnazije u Požegi

Sažetak

Školska knjižnica Gimnazije u Požegi ima dugu tradiciju i jedna je od najstarijih školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj. Nastala je 1699. godine osnivanjem Gimnazije. Čuva staru i izuzetno vrijednu knjižnu građu od 16. do 20. stoljeća, uglavnom na latinskom, njemačkom i hrvatskom jeziku. Svjedok je mnogih promjena u hrvatskome školstvu što je utjecalo i na njezin izbor i nabavu građe. Dio profesorske knjižnice proglašen je nacionalnom spomeničkom baštinom, a čuva se u školskome Muzeju.

Preseljenjem Gimnazije u novu zgradu 2009. godine, školska je knjižnica dobila zavidan suvremeni prostor pogodan za obavljanje knjižničnih djelatnosti. Danas je knjižnična građa organizirana u više zbirke od kojih se ističe Zavičajna zbirka Possegana. Korisnicima je dostupan i digitalni katalog koji omogućava brži pristup informacijama o dostupnoj građi.

U školskoj knjižnici održavaju se različite školske, ali i gradske aktivnosti: od izložbi, predavanja i radionica do koncerata. Stoga je školska knjižnica Gimnazije u Požegi važan dio povijesti i kulture grada Požege, ali i države, naročito u području obrazovanja i knjižničarstva.

Ključne riječi: Gimnazija u Požegi, profesorska knjižnica, školska knjižnica, povijest knjižnica u Hrvatskoj

School Library of Požega Gymnasium

Summary

School Library of Požega Gymnasium has a long tradition and is one of the oldest school libraries in the Republic of Croatia. It was founded in 1699 with the foundation of Gymnasium. It preserves old and extremely valuable book materials which date from the 16th to the 20th century, mainly in Latin, German and Croatian language. It witnessed many changes in Croatian education, which influenced its choice and purchase of materials. Part of the professor's library was proclaimed a national monumental heritage and is kept in the School Museum.

By moving Gymnasium to a new building in 2009, the school library was given an enviable modern space suitable for carrying out library activities. Today, library materials are organized in several collections, where the Possegana Local Heritage Collection stands out. Users are also provided with a digital catalog that enables faster access to information about available library materials.

The school library maintains various school and city activities: from exhibitions, lectures and workshops to concerts. Therefore, the school library of Požega Gymnasium is an important part of Požega's history and culture, but also of the state, especially in the field of education and librarianship.

Keywords: Požega Gymnasium, professor's library, school library, history of libraries in Croatia